

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЛІНГВІСТИКИ ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач випускової кафедри

_____ Ельвіра ЛУЗІК

« ___ » _____ 2023 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)

ЗДОБУВАЧА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ «БАКАЛАВР»

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність 053 «Психологія»

Освітньо-професійна програма «Практична психологія»

Тема: «Гендерні відмінності розвитку уваги молодших школярів»

Виконавець: студентка групи ПП-427 Джима Анна Андріївна

Керівник: старший викладач Патруль Марія Вікторівна

Нормоконтролер: _____ Тамара МИХЕСВА

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет лінгвістики та соціальних комунікацій
Кафедра педагогіки та психології професійної освіти
Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність 053 «Психологія»
ОПП «Практична психологія»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Ельвіра ЛУЗІК

« ___ » _____ 2023 р.

ЗАВДАННЯ

на виконання кваліфікаційної роботи

Джими Анни Андріївни

1. Тема кваліфікаційної роботи «Гендерні відмінності розвитку уваги у молодших школярів» затверджена наказом ректора від «12» квітня 2023р. №492/ст
2. Термін виконання роботи: з 07.02.2023 р. до 25.06.2023 р.
3. Вихідні дані до роботи: робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до першого та другого розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків загальним обсягом 62 сторінок, з них обсяг основного тексту 45 сторінки, список використаних джерел нараховує 36 позицій.
4. Зміст пояснювальної записки: Вступ; Розділ 1.Теоретичний аналіз дослідження гендерних відмінностей розвитку уваги у молодших школярів; Висновки до 1 розділу; Розділ 2. Емпіричне дослідження гендерних відмінностей розвитку уваги у молодших школярів; Висновки до другого розділу; Висновки; Список використаних джерел та літератури; Додатки.
5. Перелік обов'язкового графічного (ілюстративного матеріалу): таблиці, рисунки.

6. Календарний план-графік

№ пор.	Завдання	Термін виконання	Відмітка про виконання
1.	Опрацювання та реферування літератури з теми дослідження. Визначення об'єкта і предмета дослідження	07.02.2023	07.02.2023
2.	Формулювання теми, мети, завдань дослідження. Написання вступу. Складання попереднього плану роботи. Узгодження з керівником	22.02.2023	20.02.2023
3.	Написання першого розділу. Подання керівникові на перевірку	29.03.2023	27.03.2023
4.	Написання другого розділу. Подання керівникові на перевірку	28.04.2023	26.04.2023
5.	Оформлення роботи. Подання керівникові на перевірку	12.05.2023	10.05.2023
6.	Попередній захист кваліфікаційної роботи	29.05 – 01.06.2023	31.05.2023
7.	Опрацювання зауважень і виправлення недоліків	04.06.2023	03.06.2023
8.	Подання остаточного варіанта роботи на кафедру для перевірки на академічну добросесність	05.06.2023	05.06.2023
9.	Подання кваліфікаційної роботи на рецензування	12.06.2023	
10.	Захист кваліфікаційної роботи	19- 22.06.2023	

7. Дата видачі завдання: «07» лютого 2023 р.

Керівник кваліфікаційної роботи _____ Марія ПАТРУЛЬ

Завдання прийняла до виконання _____ Анна ДЖИМА

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до кваліфікаційної роботи «Гендерні відмінності розвитку уваги у молодших школярів»: 62 сторінки, 36 використаних джерел та літератури, 3 додатки.

Об'єкт дослідження – розвиток уваги молодших школярів.

Предмет дослідження – гендерні відмінності розвитку уваги молодших школярів.

Мета дослідження - теоретично проаналізувати та емпірично дослідити гендерні відмінності розвитку уваги молодших школярів та надати практичні рекомендації з розвитку уваги молодших школярів.

У кваліфікаційній роботі розкрито поняття уваги, її характеристику, особливості та види уваги, зокрема: мимовільної та довільної, розглянуто гендерні відмінності розвитку уваги, розроблено практичні рекомендації батькам та педагогам, щодо розвитку уваги молодших школярів.

ВИБІРКОВІСТЬ УВАГИ, ВИСНАЖЛИВІСТЬ, ВПРАЦЬОВАНІСТЬ, ГЕНДЕРНІ ВІДМІННОСТІ, ЕФЕКТИВНІСТЬ РОБОТИ, КОНЦЕНТРАЦІЯ, МОЛОДШІ ШКОЛЯРІ, ПСИХІЧНА СТІЙКІСТЬ, РОЗВИТОК УВАГИ, СТІЙКІСТЬ, УВАГА

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕНДЕРНИХ ВІДМІННОСТЕЙ РОЗВИТКУ УВАГИ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	10
1.1. Психологічна характеристика уваги в науковій літературі.....	10
1.2. Особливості розвитку уваги молодших школярів.....	15
1.3. Гендерні відмінності розвитку уваги молодших школярів.....	20
Висновки до першого розділу.....	24
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕНДЕРНИХ ВІДМІННОСТЕЙ РОЗВИТКУ УВАГИ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	26
2.1. Організація дослідження та обґрунтування вибору діагностичних методик.....	26
2.2. Аналіз та інтерпретація результатів дослідження гендерних відмінностей розвитку уваги молодших школярів	28
2.3. Практичні рекомендації для батьків та вчителів з розвитку уваги молодших школярів.....	37
Висновки до другого розділу.....	44
ВИСНОВКИ	47
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	51
ДОДАТКИ	53

ВСТУП

Проблема гендерних відмінностей розвитку уваги у дітей молодшого шкільного віку є досить актуальною. Дослідження показують, що хлопчики та дівчатка мають різні властивості уваги.

За деякими дослідженнями, хлопчики мають тенденцію до більшої рухливості та відволікання від завдання в порівнянні з дівчатками. Це може призводити до складнощів у зосередженні, погіршення результатів навчання та зниження мотивації. З іншого боку, дівчатка мають більшу схильність до багатозадачності та більш глибокого осмислення інформації, що може допомагати їм у навчанні. Про це вивчали кілька відомих дослідників, які займалися питанням різниці між хлопчиками та дівчатками:

Луїза Парсонс (Louisa Parsons) - професор психології в Університеті Північної Кароліни, що проводила дослідження розвитку дітей із фокусом на різницях між хлопчиками та дівчатками.

- Майкл Гуріан (Michael Gurian) - письменник та консультант з питань розвитку дітей, який написав декілька книг про різницю в мозку та поведінці між хлопчиками та дівчатками.

- Джанет Хілл (Janet Hyde) - професор психології та гендерних досліджень в Університеті Вісконсіна-Медісон, яка займається дослідженням статевих різниць у когнітивних здібностях.

- Дебора Таннен (Deborah Tannen) - професор лінгвістики в Університеті Джорджтаун, яка займається дослідженням статевих різниць у комунікації та мовленні.

Враховуючи ці різниці, педагоги та батьки можуть використовувати різноманітні методи та підходи до розвитку уваги в дітей. Наприклад, хлопчикам може бути корисно використовувати більш інтерактивні методи, які включають рух та дію, а дівчаткам - більш аналітичні методи, які допомагають їм зосередитися на деталях та працювати більш систематично.

Таким чином, проблема гендерних відмінностей розвитку уваги у дітей молодшого шкільного віку є актуальною та потребує уваги. Розуміння цих відмінностей може допомогти педагогам та батькам розробляти ефективні методи та стратегії для розвитку уваги в дітей.

Розвиток уваги у дітей молодшого шкільного віку є однією з найважливіших задач для педагогів та батьків. Увага є ключовим компонентом когнітивного розвитку дитини та впливає на її здатність до навчання, розвиток соціальних навичок, здатність до креативного мислення та інших аспектів розвитку.

Діти молодшого шкільного віку постійно знаходяться у взаємодії зі світом інформації, і тому їхня увага піддається тиску багатьох різноманітних стимулів. Це може впливати на їхню здатність до зосередження та збереження уваги на необхідному завданні.

Науковці займалися вивченням розвитку уваги у дітей молодшого шкільного віку з різних наукових дисциплін, таких як психологія, педагогіка, нейронаука та інші.

Жан П'єр Марьян - французький педагог та психолог, працював у галузі розвитку уваги та концентрації у дітей. Він розробив програму з тренування уваги та концентрації, яка використовується в багатьох країнах світу. Шарлотта Мейснер - німецький психолог, який проводила дослідження з розвитку уваги та сприйняття у дітей молодшого шкільного віку. Вона встановила, що діти здатні до довготривалої концентрації уваги на певному завданні, якщо воно їм цікаве. Євгенія Барановська - український психолог, яка вивчала розвиток уваги та зосередженості у дітей молодшого шкільного віку. Вона проводила дослідження з використанням комп'ютерної програми для тренування уваги та концентрації у дітей з різними рівнями розвитку уваги. Джон Медіна - американський нейробіолог, який досліджував вплив руху на розвиток уваги та когнітивних процесів у дітей. Він встановив, що рух може покращити роботу мозку, сприяючи розвитку уваги та концентрації. Це лише декілька прикладів науковців, які вивчали розвиток уваги у дітей молодшого шкільного віку

Отже, розвиток пізнавального психічного процесу такого як увага у дітей молодшого шкільного віку, залежить від педагогів та батьків. Їхнє завдання зацікавити

дітей в навчанні та пізнанні, різноманітними методами, які дослідили вже видатні вчені. Вихователям головне створити дидактичні та організаційні умови для розвитку в процесі навчання дітей. Також достатньо важливим фактором є, надання вихователів і батьків дітям, висловлювання власних думок, реалізації своєї ініціатив та стимулювання на подальший розвиток дитини.

Об'єкт дослідження: розвиток уваги молодших школярів.

Предмет: гендерні відмінності розвитку уваги молодших школярів.

Мета: теоретично проаналізувати та емпірично дослідити гендерні відмінності розвитку уваги молодших школярів та надати практичні рекомендації з розвитку уваги молодших школярів.

Завдання:

1. Здійснити теоретичний аналіз наукової літератури щодо розвитку уваги молодших школярів.
2. Підібрати комплекс психодіагностичних методик та провести емпіричне дослідження на визначення гендерних відмінностей розвитку уваги молодших школярів.
3. Розробити практичні рекомендації батькам та вчителям з розвитку уваги молодших школярів.

Основними методами дослідження були:

1. Теоретичні методи: аналіз, синтез, систематизація та узагальнення;
2. Психодіагностичні методики:
 - "Коректурна проба" (тест Бурдона) використовують для вивчення концентрації, стійкості уваги.
 - "Таблиці Шульте" - мета цієї методики полягає в дослідженні ступеня виснажливості дитини, визначає ефективність роботи, ступінь впрацьованості та психічну стійкість.

- «Вибірковість уваги» - мета цієї методики допомагає дослідити вибірковість уваги а також діагностувати концентрацію уваги та стійкості до перешкод.

Обробка експериментально отриманих даних здійснювалась за допомогою методів математичної статистики: для встановлення типу розподілу отриманих результатів був застосований критерій Колмагорова – Смірнова, за результатами якого було прийняте рішення про ненормальний розподіл даних, тому далі був застосований критерій Манна – Уїтні для порівняння груп з ненормальним розподілом даних.

Практичне значення дослідження пов'язане із можливістю застосування дослідженої нами інформації для подальшого написання робіт вищого освітнього рівня, а також полягає у можливому застосуванні розробленої для батьків та вчителів психокорекційної програми для розвитку уваги молодших школярів.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновку, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 60 сторінок друкованого тексту, в тому числі 45 сторінок основного тексту.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕНДЕРНИХ ВІДМІННОСТЕЙ РОЗВИТКУ УВАГИ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

1.1. Психологічна характеристика уваги в науковій літературі

Дослідження розвитку уваги почали проводити вже у 19 столітті. Одним з перших вчених, який вивчав проблему уваги, був французький філософ і педагог Жан-Жак Руссо. У своїх творах він розглядав увагу як одну з головних здібностей людини і підкреслював важливість її розвитку з дитинства [11].

Пізніше, в 20 столітті, у дослідженнях розвитку уваги продовжили працювати багато відомих вчених, зокрема, Альфред Бінет, Лев Виготський, Карл Дункер, Дональд Бродбент та інші. Вони розглядали увагу як складний психічний процес і досліджували різні її аспекти, такі як розподілення уваги, зосередження, довільність та інші.

З розвитком науки про мозок, психологію та нейронауки увага стала ще більш детально досліджуватися, використовуючи різноманітні методи, включаючи функціональний магнітно-резонанс, електроенцефалографію та інші. Електроенцефалографія (ЕЕГ) - це метод дослідження, що використовується для запису електричної активності головного мозку. Вона вимірює електричні потенціали, які генеруються нейронами в різних ділянках мозку, за допомогою електродів, розміщених на скальпі (зовнішня поверхня голови).

Під час проведення ЕЕГ пацієнт надягає спеціальну шапку або має електроди прикріплені до окремих ділянок голови. Електроди реєструють електричні сигнали, що генеруються активністю мозку. Ці сигнали записуються на електроенцефалографічний апарат у вигляді графіка, який називається електроенцефалограмою.

ЕЕГ широко використовується в клінічній практиці для діагностики різних розладів мозку і споріднених станів. Вона допомагає виявити епілептичні припадки, розлади сну, пухлини мозку, запальні процеси та інші неврологічні порушення. ЕЕГ

також може використовуватись для вивчення мозкової активності під час різних експериментів та досліджень у галузі нейронауки. Сьогодні дослідження уваги продовжуються та розвиваються, враховуючи нові можливості технологій та підходів.

О. М. Руденко розглядає різновиди та характеристики уваги у дітей, виділяючи довільну та післядовільну увагу. За його думкою, довільна увага є "результатом свідомого зосередження на певній інформації, вимагає вольових зусиль і, як правило, втомлює через 20 хвилин". З іншого боку, післядовільна увага "виникає при залученні до діяльності та пов'язана з цікавістю. Вона відрізняється тривалим збереженням спрямованості, знімає напругу, і людина не втомлюється, навіть якщо післядовільна увага триває годинами". Вона є найефективнішою та тривалою формою уваги [18].

Відомо, що значні зміни у розвитку уваги спостерігаються після вступу дітей до школи, оскільки нові умови життя та навчання ставлять перед ними вищі вимоги до уваги, ніж у дошкільному віці. Починаючи з першого класу, школяр проводить цілий робочий день в жорсткому режимі, де його заняття обирає вчитель, а вимоги до якості його дій від оточуючих зростають. Увага молодшого школяра ще має багато рис дитинства і легко відволікається. За спостереженнями Н. П. Анісімової, протягом одного уроку в першому класі вчитель робить з учнями від 15 до 17 переходів від одного виду занять до іншого [15].

Увага є процесом, який дозволяє людині спрямовувати свою увагу на певний об'єкт або стимул. Уважність допомагає розрізнити важливу інформацію від непотрібної, сконцентруватися на необхідному та використовувати її для досягнення мети. Психологи досліджують різні аспекти уваги, включаючи її типи, процеси, роль у людській поведінці та психічних процесах.

Об'єктом уваги може бути навколишнє середовище, на яке спрямована увага, а також розумова діяльність людини, така як аналіз дій, переживань, вчинків та думок. Увага завжди має свій об'єкт, оскільки її діяльність пов'язана з виділенням певного об'єкта або події, на які спрямовується увага, що може призводити до відволікання від інших об'єктів.

Говорячи про роль уваги в роботі розуму людини, можна згадати слова К. Д. Ушинського: "Увага - це двері, через які все, що потрапляє в душу людини, приходиться з інших країн. Це благо, що проникає через них". Фізіологічний процес уваги є досить складним і включає фільтрацію сигналів на різних рівнях нервової системи, щоб виділити ті, які мають значення для людини [2].

Згідно з теорією Сеченова, увага має емоційний характер, а І.П. Павлов припускав, що увага пов'язана з формуванням безумовної уваги через правильне функціонування центрів попередження у формі спостереження. Значний внесок у вивчення фізіологічних механізмів уваги зробив А. А. Ухтомський. Він вважав, що щастя у корі великих півкуль розподілене нерівномірно і може створювати великі центри щастя, які виявляють справжню сутність людини.

Інерція нейронних мереж і посилюючі сигнали допомагають стабілізувати ці клітини та зміцнюють їх вплив на мозок. Останні нейрофізіологічні дослідження підтверджують центральну роль коркових систем у контролі уваги. Біопотенціали мозку тварин і людей дозволяють формувати частину лобових ділянок мозку при виборі інформації. "Нейрони уваги" - це спеціалізовані нейрони, які відіграють важливу роль у підтримці уваги.

Мимовільна увага є явищем, коли увага людини ненавмисно переходить з одного об'єкта на інший без свідомого контролю чи наміру. Це може статися через зовнішні стимули, такі як звуки, рухи або світло, або через внутрішні процеси, такі як спогади, емоції або зміни у мозковій активності.

У розгляді причин мимовільної уваги можна виділити кілька груп:

- Особливості самого стимулу, такі як його інтенсивність, контрастність, новизна або рух.
- Потреби особистості, які впливають на притягнення уваги до певних об'єктів.
- Емоції та почуття, пов'язані з сприйнятими об'єктами та виконуваною діяльністю.

- Вплив попереднього досвіду, очікувань та загальної настанови особистості.

Мимовільна увага є первісним ступенем уваги, на основі якої виникає довільна увага, а це є результатом її історичного та індивідуального розвитку.

Наприклад, коли людина працює за комп'ютером і зосереджена на виконанні завдання, то вона може ненавмисно звернути увагу на повідомлення в електронній пошті, яке з'явилося на екрані, і відволіктися від роботи.

Мимовільна увага може мати як позитивні, так і негативні наслідки. Вона може допомогти людині забрати увагу від нудної або монотонної роботи, але також може заважати зосередитися на важливих завданнях.

Довільна увага - це здатність людини свідомо зосереджуватися на певному предметі або задачі, не допускаючи інших відволікаючих чинників. Це може бути досягнуто шляхом свідомого управління увагою і зосередження на певному виді діяльності, відмовляючись від різних зовнішніх або внутрішніх подразників.

Наприклад, коли людина читає книгу, її довільна увага допомагає зосередитися на тексті і ігнорувати різноманітні зовнішні подразники, такі як звуки та рухи.

Довільна увага може бути особливо корисною під час виконання складних завдань, які вимагають високого рівня концентрації та зосередженості. Вона допомагає людині краще керувати своїми думками та діями, уникнути відволікань і підвищити продуктивність.

Довільна увага з'явилася в історичному процесі спілкування людей, а в дітей - під час спілкування з дорослими. Вона потребує володіння мовою, яка дозволяє свідомо спрямовувати увагу, має зв'язок з контролем за діяльністю і є важливою для пізнання світу і виконання складних завдань.

Між мимовільною та довільною увагою існують взаємозв'язки, тому що довільна увага може стати мимовільною і навпаки. Якщо виконання завдання зацікавлює людину, то може виникнути вторинна мимовільна увага, яка відрізняється від мимовільної тим, що контролювана свідомо.

Увагу можна характеризувати наступними особливостями:

- Стійкість - це здатність тримати увагу на об'єкті чи завданні протягом тривалого періоду часу, не відволікаючись на інші речі.
- Обсяг уваги - це кількість інформації, яку людина може сприймати та обробляти за один раз.
- Мінливість - увага може змінюватись в залежності від зовнішніх та внутрішніх факторів.
- Складність - увага може бути спрямована на різноманітні об'єкти, інформацію, ситуації.
- Концентрація - здатність утримувати увагу на обраному об'єкті протягом тривалого часу.
- Розподілення - здатність розподіляти увагу між кількома об'єктами або задачами.
- Переключення - здатність швидко переходити від одного об'єкту чи задачі до іншого.
- Довільність - здатність свідомо контролювати увагу та спрямовувати її на обрані об'єкти.
- Мимовільність - увага може спонтанно спрямовуватись на певний об'єкт чи подразник.
- Підвищення - здатність зосереджувати увагу на незвичайних подразниках чи об'єктах.
- Розслаблення - здатність розслабити увагу та зняти напругу після тривалої концентрації.

Ці характеристики можуть залежати від багатьох факторів, таких як вік, стан здоров'я, рівень розвитку мозку, психічний стан тощо.

1.2. Особливості розвитку уваги молодших школярів

Процес коли діти набувають свої навички, здібності, знання та вміння для цього потрібний високий рівень саме довільної уваги, це призведе до ефективного самоконтролю дітей.

Дітям взагалі важко зосередити свою увагу на чомусь не зрозумілому. Вони ж одразу перемикаються на щось інше, та починають займатись своїми справами. Отже, вкрай необхідно зробити складні та не зрозумілі для дітей завдання легким та доступним для них. Крім того, треба розвивати їх вольові зусилля та довільну увагу.

З розвитком та вдосконаленням розумових процесів діти стають здатнішими на зосередженні своєї уваги на головному, суттєвому та основному.

Увага молодших школярів розвивається і формується як під час навчання у школі, так і поза нею. У процесі навчальної діяльності діти стикаються зі все більш складними завданнями, що сприяє подальшому розвитку їх уваги.

Для успішного розвитку уваги важливо, щоб діти були свідомі поставлених завдань, здатні виконувати їх незалежно від їх привабливості, мали навички планування та організації своєї діяльності, а також здатні контролювати хід та результати своєї праці. Під час навчання діти здобувають нові знання, вміння та навички, розвивають свої інтереси і ставлять перед собою нові перспективні цілі. Це сприяє розвитку їх вольових якостей і поліпшенню внутрішньої організації та регулювання діяльності.

Розвиток довільної уваги у молодшому шкільному віці пройшов через кілька послідовних етапів. Наприклад, у віці 6 років діти виявляють елементарну форму довільної уваги, яку спонукає самоінструкція. Найбільш активний розвиток довільної уваги відбувається під час активної діяльності, ігор та маніпуляцій з предметами. У віці 7 років увага продовжує розвиватись і стає більш стійкою, збільшується обсяг уваги, а також формується післядовільна увага. Розвиток обсягу уваги в цьому віці залежить від попереднього досвіду та розвитку кожної дитини. Увага молодших школярів тісно пов'язана з мовленням. У цьому віці розвиток довільної уваги відбувається в контексті загального зростання її ролі в регулюванні поведінки

дитини. Чим розвиненіше мовлення у дитини, тим вищий рівень розвитку сприймання формується раніше, що сприяє розвитку довільної уваги.

Мимовільна увага в більшості присутня у дошкільників, вони часто відволікаються на щось, не концентруються на чомусь одному, але на початку навчання вже у школярів також переважає мимовільна увага. Саме тому розвиток довільної уваги допомагає в подальшій успішності в школі, тобто в навчанні та в подальшому житті в цілому. Насамперед, для вчителя молодших школярів це першорядне завдання, навчити дітей концентрувати свою увагу на чомусь одному, тобто розвивати довільну увагу.

Педагог який піклується про розвиток уваги свої учнів з самого початку, то це дуже гарно посприяє їх подальшому розвитку, бо саме у початкових класах воно формується дуже інтенсивно. Формування уваги у учнів можна досягти чіткими діями дитини, якими дитина може керувати самостійно і в цю ж чергу постійно контролювати себе в цих діях. З часом школярі навчаються керуватись самостійно своїми поставленими цілями та задачами, тим самим довільна увага в учнів стає домінуючою. У цей час розгортається мимовільна увага школярів, їх зацікавленість, емоції, потреби та стимули постійно впливають на напрямок їх уваги.

В молодших школярів обсяг уваги значно менше ніж у дорослих осіб, тобто у них менш розвинені навички розподілу цієї уваги. Якщо говорити про навчання, то особливо виникають труднощі з розподіленням уваги при написанні диктантів, коли діти пишуть якість слова, бо їм в цей час потрібно слухати текст, запам'ятовувати, згадувати правила написання та записувати. Але знову ж таки довільна увага починає розвиватись і вже в 2 класі у дітей можна помітити зрушення у вдосконаленні цієї властивості, тобто виконання кількох дій одночасно.

Також на початку навчального процесу можна спостерігати за учнями нестійкість уваги. Педагогу слід знати про те, що особливо в 1 і 2 класах стійкість уваги значно вища при зовнішніх діях, ніж при розумових. Саме тому багато методистів і рекомендують вчителям часто переключатись з розумових завдань на такі як, щось намалювати, накреслити і тд.

На початку навчального процесу дітям також важко переключатись з одного предмета на інший, це називається – переключення уваги. В цей період у дітей ще не сформовані на це вміння та навички, це і заважає їм достатньо швидко перейти з одного виду заняття на інший. Проте вже у другому класі можна спостерігати за тим, що вже у дітей формується вміння переключатись з одного предмету на інший.

Концентрація уваги також в цей період не дуже розвинена на якомусь предметі який досліджується. Для них занадто важко концентруватись і затримувати свою увагу довго на одному ж і тому предметі чи об'єкті, а напруження та зосередження уваги на чомусь швидко призводить до стомлення учня.

Розвиток уваги у молодших школярів є одним з ключових аспектів їхнього навчання та загального розвитку. У цій роботі розглянемо важливість розвитку уваги, особливості цього процесу у молодших школярів та можливі шляхи покращення уваги у них.

Увага відіграє вирішальну роль у навчанні та сприйнятті інформації. Вона є ключовим фактором, який впливає на здатність учнів зосередитись, віддати пріоритети та керувати своїми діями. Розвиток уваги у молодших школярів має значний вплив на їхній успіх у навчанні та розвиток когнітивних навичок.

Одна з особливостей розвитку уваги у молодших школярів полягає у збільшенні тривалості уваги. Порівняно з дошкільним віком, діти цього віку здатні зосереджуватись на діяльності протягом довшого часу. Вони можуть бути залучені до одного виду занять протягом значного періоду часу, що створює умови для більш глибокого і продуктивного вивчення матеріалу.

Крім того, молодші школярі проявляють підвищену стабільність уваги. Вони здатні легше утримувати увагу на потрібних завданнях, менш вразливі до зовнішніх відволікань і мають більшу здатність до контролю своєї уваги. Це створює сприятливі умови для ефективного навчання та глибшого розуміння навчального матеріалу.

Однак, молодші школярі ще потребують певних підходів до розвитку уваги. Важливо забезпечити різноманітність та цікавість в навчальному процесі. Використання візуальних засобів, інтерактивних методів та рухових ігор сприяє підтримці їхньої уваги та залученню до навчання.

Крім того, створення структурованого та організованого середовища є необхідним для розвитку уваги молодших школярів. Чіткі правила, розклад діяльності та позитивне оточення сприяють зосередженості дітей і допомагають їм легше переходити від одного виду занять до іншого.

Зважаючи на те, що серйозні зміни у розвитку уваги відбуваються після вступу дітей до школи, важливо враховувати їхні особливості та потреби. Педагоги та батьки мають спільно працювати над розвитком уваги молодших школярів, створюючи сприятливе навчальне середовище, використовуючи різноманітні методи та надаючи відповідну підтримку.

Розвиток уваги у молодших школярів має свої особливості, які варто враховувати. Ось деякі з них:

- Збільшена тривалість уваги: Порівняно з дошкільним віком, у молодших школярів можна спостерігати збільшення тривалості уваги. Вони здатні зосереджуватись на діяльності протягом більш тривалого часу і зберігати увагу на потрібних завданнях.
- Зростання стабільності уваги: У молодших школярів збільшується стабільність уваги. Вони легше утримують увагу на потрібних завданнях, менш вразливі до зовнішніх відволікань і мають більшу здатність до контролю своєї уваги.
- Підвищена зацікавленість: У молодших школярів виникає більше цікавості і зацікавленості до різних предметів і діяльностей. Це сприяє залученню їх уваги і стимулює більш продуктивне навчання.
- Потреба в різноманітності: Молодші школярі потребують різноманітних інтелектуальних і фізичних стимулів для підтримки своєї уваги. Важливо забезпечити різноманітність завдань, активно використовувати інтерактивні методи навчання, включати елементи гри та практичні дії.
- Потреба в структурі і регулярності: Молодші школярі краще функціонують у впорядкованому середовищі, де встановлені чіткі правила та розклад діяльності. Структурованість допомагає їм керувати увагою і легше входити в режим.

- Використання візуальних засобів: Використання візуальних засобів, таких як діаграми, схеми, малюнки, допомагає молодшим школярам зосереджуватись і краще сприймати інформацію.

- Рухова активність: Молодші школярі мають потребу в руховій активності. Використання рухових ігор та вправ під час навчання допомагає підтримувати їх увагу і забезпечує більш ефективне засвоєння матеріалу.

Студентами педагогічного університету було проведено емпіричне дослідження, яке підтверджує необхідність організації спеціальної систематичної роботи з розвитку уваги і мислення у молодших школярів. Дослідження проводилося у 2-3 класах однієї з гімназій. Для діагностики використовувалися методики: "Порівняння понять", "Виділення істотного", "Виключення лишнього" (С.Я. Рубінштейн) і методики "Простав позначки", "Запам'ятай і розстав крапки" (С.Л. Кабільницька).

Аналіз результатів емпіричного дослідження свідчить про наступне:

- Більшість учнів (60-75%) мають низький рівень розвитку уваги. Вони допускають від 5 до 8 помилок, неправильно розуміють зміст пропозицій, роблять помилки в правильно написаних словах, закреслюють всі фігури або не виконують завдання.

- 21-28% учнів мають середній рівень розвитку уваги. Вони читають слова неуважно, помилково ставлять букви або закреслюють фігури, допускають 3-4 помилки.

- Тільки 4-12% молодших школярів мають високий рівень розвитку уваги і допускають не більше 2 помилок.

Результати дослідження рівня сформованості логічних операцій свідчать, що 24-33% учнів не володіють навичками аналізу, порівняння та синтезу. Деякі учні зробили це завдання зусиллями. Учні вказали на 2-3 ознаки подібності та 1-2 ознаки відмінності у запропонованих парах понять. Більшість молодших школярів (67-76%) мають середній рівень сформованості операцій аналізу, порівняння та синтезу. Не було виявлено дітей із високим рівнем сформованості цих логічних операцій. Проте, у більшості учнів (52%) вміння узагальнювати, аналізувати та класифікувати

розвинені на високому рівні. Зокрема, 24% учнів мають середній рівень, а низький рівень сформованості вміння виділяти суттєві ознаки виявлено у 24% учнів. Це свідчить про недостатній розвиток навичок порівняння, аналізу та узагальнення виділених ознак. Така ситуація проявляється в тому, що учні замість уявлень про предмети та явища та оперування загальними ознаками встановлюють суто конкретні зв'язки.

Отже, розвиток уваги молодших школярів тісно зв'язане з їх начальним процесом і розвитком їх особистості. Враховуючи ці особливості розвитку уваги у молодших школярів, педагоги можуть створити сприятливі умови для навчання, підтримувати їхню увагу і розвивати її навички.

1.3. Гендерні відмінності розвитку уваги молодших школярів

Розмовляючи про гендер, ми маємо на увазі всі вияви поведінки, характерні для осіб чоловічої та жіночої статі як представників соціокультурних норм і установок. У той же час, хлопчики і дівчатка можуть відрізнятися за фізіологічними характеристиками, проте біологічна стать не завжди прямо корелює з соціальними ролями, які накладає суспільство на індивідів. У ранньому дитинстві не спостерігаються статеві відмінності в структурі темпераменту, і вони не виявляються. Проте з віком з'являються розбіжності в темпераменті за гендером, і їх кількість збільшується: хлопчики стають більш активними і агресивними [8].

Можливість висловлення власної думки також залежить від особливостей темпераменту. Взаємозв'язок між свободою самовираження та рухливістю виявляється таким чином: дівчата з низькими або високими показниками рухливості мають більшу свободу у висловленні власної думки, тоді як у тих, у кого середній рівень рухливості, спостерігається більш обережний підхід до висловлення думки про інших. Щодо ступеня свободи самовираження, хлопці і дівчата не відрізняються один від одного.

Гендерні особливості розвитку молодших школярів можуть включати різні аспекти, такі як фізичний розвиток, когнітивні здібності, соціальні навички та інтереси.

Наприклад, хлопчики, як правило, мають більшу м'язову масу та силу, тому вони можуть бути кращими в спортивних змаганнях та іграх, що вимагають фізичної активності. З іншого боку, дівчатка можуть бути кращими в виконанні завдань, що потребують кращого орієнтування в просторі та здатності до міміки.

Щодо когнітивних здібностей, можна відзначити, що хлопчики, зазвичай, мають кращу здатність до абстрактного мислення та розв'язання проблем, що вимагають логічного аналізу та спостереження за об'єктами. Дівчатка, з іншого боку, можуть мати кращу здатність до емоційного сприймання та вираження почуттів, що допомагає їм у спілкуванні та розвитку соціальних навичок.

Нарешті, щодо інтересів, можна відзначити, що хлопчики, зазвичай, більше зацікавлені у технічних та наукових галузях, таких як інформатика та фізика, тоді як дівчатка можуть мати більше інтересу до мистецтва та літератури.

Важливо пам'ятати, що ці різниці - це загальні тенденції, а не жорсткі стереотипи. Кожна дитина унікальна, і має свої власні потреби та здібності, які потребують індивідуального підходу в навчанні та розвитку.

Щодо гендерних особливостей розвитку уваги молодших школярів, дослідження показують, що хлопчики та дівчатка можуть мати різний рівень розвитку різних аспектів уваги.

Наприклад, деякі дослідження вказують на те, що хлопчики, як правило, мають кращу здатність до сортування інформації та переключення уваги між завданнями. Вони також можуть бути більш зацікавлені у завданнях, що вимагають уваги до деталей та здатності до спостереження.

З іншого боку, дівчатка можуть мати кращу здатність до уваги до довготривалих завдань та здатності до переключення уваги між різними аспектами задачі. Вони також можуть бути більш зацікавлені у завданнях, що вимагають зосередженості на людських відносинах та емоційному сприйманні.

Однак важливо пам'ятати, що ці різниці можуть бути значними в середньому, але не обов'язково проявлятися у кожному окремому випадку. Кожна дитина є унікальною, і важливо мати індивідуальний підхід до її розвитку та навчання.

Крім того, важливо пам'ятати про вплив культурних стереотипів на увагу молодших школярів. Шкільні програми та суспільство загалом можуть впливати на стереотипне сприйняття ролей чоловіків та жінок, що може впливати на їхні інтереси та розвиток уваги. Тому важливо розглядати гендерні особливості розвитку уваги в контексті культурних та соціальних факторів, що впливають на дитину.

Фахівці-фізіологи стверджують, що насправді учні різного віку, від 1 до 3 класу, сидять за одним столом. Різницю у фізичному розвитку хлопчиків та дівчаток пояснюють тим, що хлопчики отримують меншу увагу й догляд. Протягом цього періоду формуються вищі коркові центри контролю поведінки - лобові ділянки кори головного мозку. З часом їх роль стає пріоритетною порівняно з підкорковими центрами, що визначає загальний рівень активності поведінки. Зрозуміло, що у хлопчиків молодшого шкільного віку зазвичай нижчий рівень контролю, ніж у дівчаток того ж віку. Тому вони мають обмежену здатність контролювати свою поведінку, зокрема управляти увагою. У цьому випадку мова йде про вміння організовувати увагу та самостійно її керувати. За цим аспектом хлопчики молодших класів фактично відстають від дівчаток [20].

Згідно з результатами психометричних досліджень, встановлено, що учні початкової школи не проявляють відмінностей у рівні математичних здібностей між хлопчиками та дівчатками до досягнення підліткового віку. Однак ці розбіжності з'являються після 11-12 років, на етапі підліткового розвитку, і стосуються переважно складних форм математичного мислення [8].

Цей факт підтверджується іншими дослідженнями, проведеним С. В. Зверевою. Аналіз інтелектуальної сфери школярів і студентів з середніми інтелектуальними здібностями у дошкільних навчальних закладах і школах зі стандартними навчальними програмами підтвердив відсутність явних і стійких вікових гендерних розбіжностей у розвитку різних аспектів інтелекту. Незалежно від статі, як у хлопчиків, так і у дівчаток, школярі та студенти мають подібні показники загального,

невербального та вербального інтелекту, а також схожу успішність. Навіть дослідження розвитку інтелекту учнів з високим і надвисоким рівнем інтелектуальних здібностей не виявило суттєвих гендерних відмінностей. Високоінтелектуальні гімназисти, незалежно від статі, характеризуються схожими показниками загального, невербального та вербального інтелекту, а також мають подібну успішність.

Було проведено декілька досліджень з приводу гендерних відмінностей розвитку уваги молодших школярів (нажаль автори не відомі). Ось кілька з них:

1. Дослідження "Гендерні різниці в здатності до уваги у молодших школярів" (2010) виявило, що хлопчики мають кращі результати в тестах на увагу, які вимагають швидкості реакції та переключення уваги. Дівчатка ж були кращими у тестах на увагу, яка вимагає тривалого зосередження та здатності до переключення уваги між різними аспектами задачі.

2. Дослідження "Гендерні відмінності в здатності до сприймання ризику в молодших школярів" (2016) виявило, що хлопчики були більш нахмуреними та більш схильними до ризикованої поведінки. Дівчатка ж були більш обережними та більш схильними до попереджувальної поведінки.

3. Дослідження "Гендерні відмінності в здатності до сприймання мовленнєвих інформаційних потоків у молодших школярів" (2019) виявило, що дівчатка мають кращу здатність до сприймання мовленнєвих інформаційних потоків та здатність до переключення уваги між ними. Хлопчики ж мають кращу здатність до сприймання інформації з візуальних джерел та до сортування інформації.

О. Ю. Ермолаєв, провів дослідження, опитуючи вчителів, його результати вказують на те, що увага у дівчат більш вища на всіх уроках, за винятком математики. Вчителі оцінюють не стільки пізнавальні процеси учнів, а скільки їх прояв в загальному навчальному процесі школярів. Оцінюючи увагу учнів, вчителі фактично оцінюють їх здатність організувати свою увагу, а також їх уважність, яка є як характеристикою поведінки, так і особистісною рисою. Це може пояснювати те, що дівчата, які постійно слідуєть вказівкам вчителя, зазвичай отримують вищі оцінки за свою уважність. За думками педагогів, більшість дівчаток набагато краще

поводяться та навчаються на уроках ніж хлопці. Педагогі зазначають, що більшість дівчат й краще справляються з домашнім завданням, вони менше роблять недолугих помилок. Але як говорять педагогі, що зазвичай один із не багатьох предметів, в якому хлопці не те що краще, а навіть можна сказати значно перевищують дівчат – трудове навчання. Також, за хлопцями спостерігається кращі результати з уроку математики, вчителі значно вище оцінюють хлопців в цьому предметі [9].

Проте, ці дані не дозволяють зробити об'єктивний висновок про наявність статевих відмінностей у розвитку уваги і не відповідають на питання про те, чи є які-небудь об'єктивні відмінності в характеристиках уваги у хлопців та дівчат і які передумови (фізіологічні або соціально-психологічні) можуть призвести до таких відмінностей.

Висновки до першого розділу

У ході аналізу теоретичного матеріалу, пов'язаного з гендерними відмінностями розвитку уваги у молодших школярів, можна зробити наступні висновки: Гендерні відмінності у розвитку уваги є складною та багатогранною проблемою, яка вивчається у галузі психології та освітньої науки. Дослідження показують, що хлопці та дівчатка можуть мати різні структури та особливості уваги, що впливають на їхні навчальні досягнення та поведінку. Загальні тенденції вказують на те, що хлопці мають більшу схильність до зовнішніх подразників, швидше реагують на них та проявляють меншу тривалу увагу. Вони частіше схильні до ризикованої поведінки та відволікаються від навчальних завдань. У той же час, хлопці виявляють більшу зацікавленість у фізичних активностях та завданнях, що вимагають просторового мислення. Дівчатка, натомість, проявляють більшу здатність до тривалого концентрування уваги та кращу саморегуляцію. Вони виявляють більшу стійкість до впливу зовнішніх факторів та здатність до систематичної роботи над завданнями. Дівчатка також демонструють більш розвинені вербальні навички та емоційне сприйняття.

Важливо враховувати гендерні особливості у розвитку уваги при плануванні навчального процесу та вихованні молодших школярів. Створення сприятливого середовища, яке враховує індивідуальні потреби та особливості хлопчиків і дівчаток, може сприяти їхньому успіхові у навчанні та розвитку.

Подальші дослідження у галузі гендерних відмінностей розвитку уваги у молодших школярів є необхідними для отримання більш детального розуміння цієї проблеми. Дослідження мають зосередитися на визначенні ефективних методів навчання та виховання, спрямованих на підвищення якості уваги та досягнень усіх учнів, незалежно від їхньої статі.

РОЗДІЛ 2

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕНДЕРНИХ ВІДМІННОСТЕЙ РОЗВИТКУ УВАГИ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

2.1. Організація дослідження та обґрунтування вибору діагностичних методик

Для експериментального дослідження було обрано 20 молодших школярів, віком 8-9 років, це учні 3 класу. Під час дослідження діти проходили три методики на дослідження розвитку уваги у дітей молодшого шкільного віку. Дослідження проводилось у першій половині дня, після другого уроку. Респонденти були проінформовані про інструкцію всіх методик по черзі проходження. Опитуваним було видано бланки з методиками на яких вони мали вказати ім'я, клас та вік. Згодом була пояснена інструкція проходження.

Перейдемо до обґрунтування самих обраних методик:

1) Перша методика яку проходили учні – тест «Коректурна проба». Її автор Бенжамен Б. Бурдон – французький психолог.

Отже, ця методика, це свого роду тест, мета і результати якого допомагають оцінити рівні концентрації та стійкості уваги дитини, а також на скільки швидко дитина зможе виконати письмове завдання. Методика розрахована на дітей віком 8-10 років.

Методика використовується для визначення обсягу уваги дитини, тобто за кількістю переглянутих неї букв та її концентрації, тобто за кількістю помилок зроблених під час роботи.

В чому полягає процес проходження цієї методики: Школяру надається бланк з буквами. На цьому бланку з буквами необхідно було підкреслити перші букви кожного ряду, а також переглядаючи рядки зліва на право, підкреслювати такі ж самі букви як і перші.

2) Переходимо до другої обраної методики – «Таблиця Шульте» розроблена німецьким психологом Гансом Шульте в 19 столітті. Мета цієї методики полягає в дослідженні ступеня виснажливості дитини, визначає ефективність роботи, ступінь впрацьованості та психічну стійкість.

Взагалом, основна ідея цієї методики полягає в тому, щоб навчитися швидко та точно знаходити числа чи символи у таблиці. Таблиця Шульте є квадратною таблицею, в якій випадково розташовуються числа або символи.

Для проходження цієї методики необхідно: бланк з таблицями, в яких числа у випадковому порядку. В нашому випадку це 5 таблиць з числами до 25, які розташовані хаотично в кожній таблиці. Респонденту потрібно як можна швидше знайти всі цифри в порядку зростання, тобто від 1 до 25 і так з кожною таблицею. Фіксується час витрачений на проходження кожної з таблиць за допомогою секундоміра та зроблені помилки під час роботи.

За допомогою цієї методики ми можемо визначити темп сенсомоторних реакцій та властивостей уваги, ефективність роботи, ступінь вроблюваноості та психологічну стійкість.

Методика «Таблиця Шульте» корисна для тренування мозку та розвитку навичок обробки інформації. Регулярні тренування з використанням цієї методики можуть допомогти покращити увагу, концентрацію, реакцію та пам'ять. Вона може бути особливо корисною для людей, які займаються роботою, що вимагає швидкого прийняття рішень та обробки інформації.

3) Наступна методика має назву - «Вибірковість уваги». Це свого роду тест, який розробив психолог Г. Мюнстерберг.

Мета цієї методики допомагає дослідити вибірковість уваги а також діагностувати концентрацію уваги та стійкості до перешкод.

Задля проходження цієї методики нам потрібен бланк з різним набором букв, в якому зашифровані різні слова, які є в ключі. Завдання школярів полягає в тому якомога швидше читаючи текст віднайти та підкреслити ці слова з ключа. Наприклад: «риорвіісиіврадістьровиорвііои», необхідно знайти та підкреслити слово радість у запропонованому в прикладі наборі букв.

В кінці проходження методики підраховується кількість слів, які підкреслив або виділив наш респондент та рахується кількість зроблених помилок під час виконання роботи, мається на увазі пропущенні слова та неправильно підкреслені або виділені слова.

2.2. Аналіз та інтерпретація результатів дослідження гендерних відмінностей розвитку уваги молодших школярів

Першою методикою яку пройшли респонденти була – «Коректурна проба». Тест Б. Бурдона. В ній взяли участь 20 молодших школярів, 10 хлопців і 10 дівчаток. В цій методиці ми досліджували рівень концентрації та стійкості уваги. А також мета нашої роботи дослідити гендерні відмінності. Виявлені результати представлені у відсотковому відношенні у табл.2.2.1.

Таблиця 2.2.1

Відсотковий розподіл рівнів концентрації та стійкості уваги за методикою «Коректурна проба»

Рівні концентрації та стійкості уваги:	Хлопці	Дівчата
Дуже високий рівень	30%	20%
Високий рівень	20%	10%
Середній рівень	10%	70%
Низький рівень	30%	0%
Дуже низький рівень	10%	0%

Виходячи з результатів проходження дітьми методики «Коректурна проба» (див. рис. 2.2.1.), можна зазначити те, що дуже високого рівня концентрації та стійкості уваги досягли 50% респондентів, 30% хлопців і 20% дівчат. Високий рівень концентрації та стійкості уваги було визначено у 30% респондентів, де 20% хлопців та 10% дівчат. Середній рівень – 80% учнів, де з них 70% дівчат та 10% хлопців. Низький рівень мають тільки 30% хлопців, у дівчат низького рівня концентрації та стійкості уваги не виявлено. Та дуже низький рівень було досліджено тільки у 10% школярів – хлопці. За даними з табл. 2.2.1. можемо побачити, що результати більш кращі у дівчат ніж у хлопців, з цього можемо зробити висновок, що дівчата мають кращий рівень концентрації та стійкості уваги ніж хлопці.

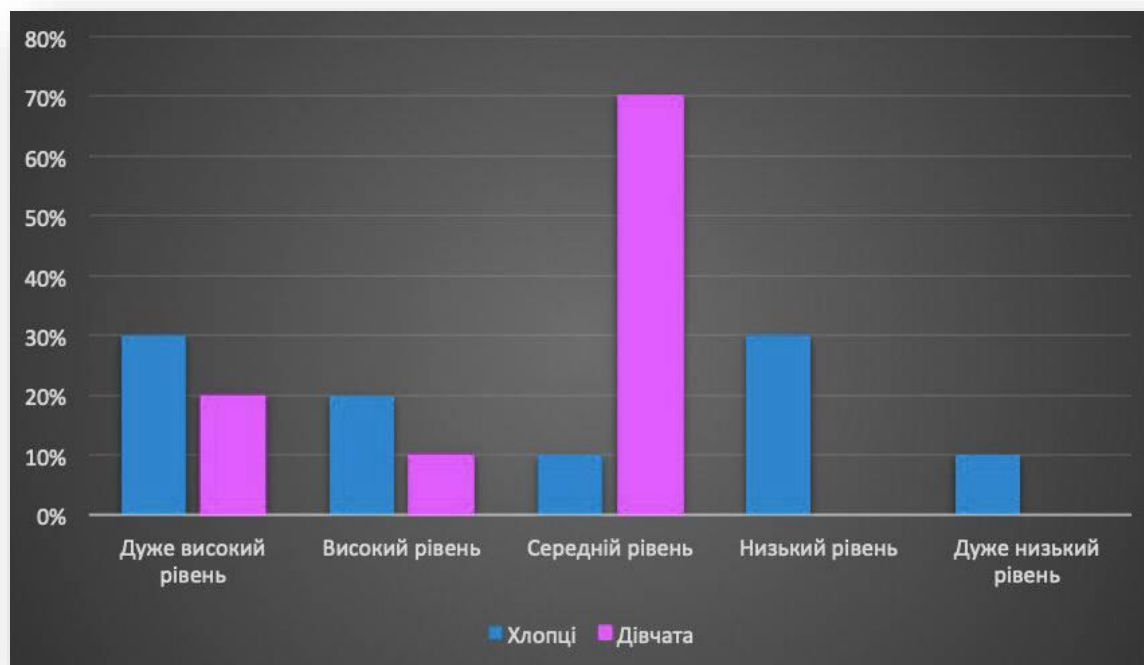

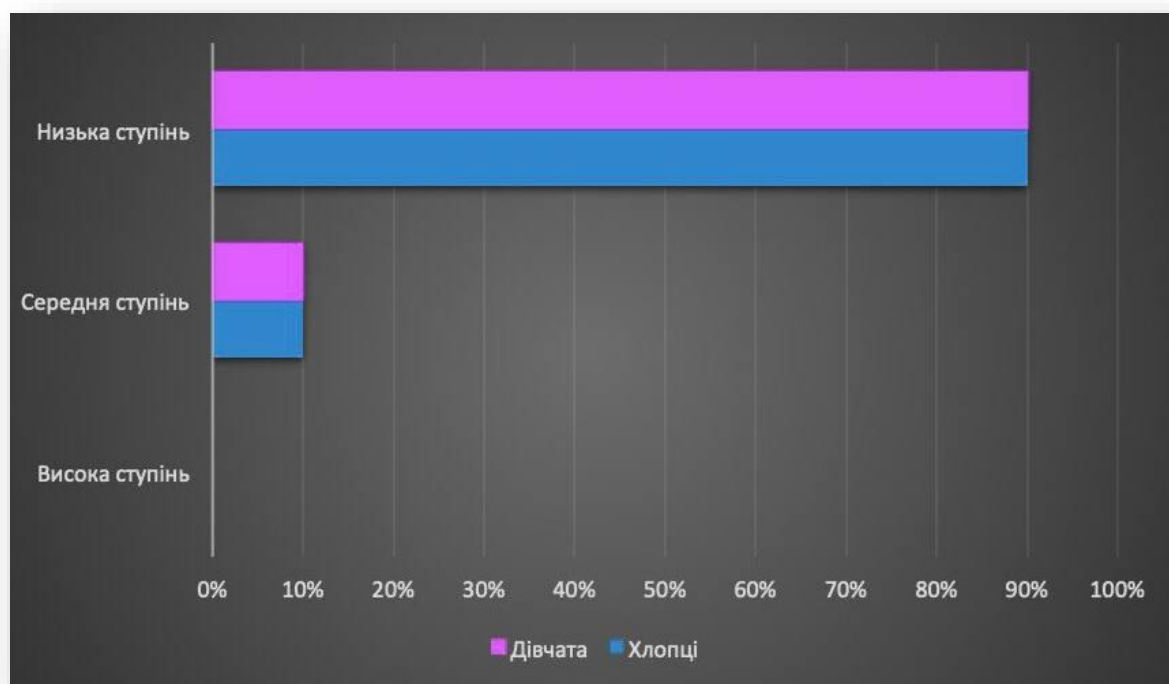
Рис. 2.2.1. Результати дослідження рівнів концентрації та стійкості уваги за методикою «Коректурна проба»

Наступна методика яку проходили молодші школярі – «Таблиці Шульте», автором якої є Ганс Шульте . В ній взяли участь 20 молодших школярів, 10 хлопців і 10 дівчат. В цій методиці ми досліджували ступені виснажливості дитини, визначали ефективність роботи, ступінь впрацьованості та психічну стійкість. Отримані результати представлені у табл.2.2.2.

**Відсотковий розподіл ступеней виснажливості за методикою
«Таблиці Шульте»**

Ступінь виснажливості:	Хлопці	Дівчата
Висока ступінь	0%	0%
Середня ступінь	10%	10%
Низька ступінь	90%	90%

Виходячи з отриманих даних (див. рис. 2.2.2.), ми маємо такі результати по визначенню рівня виснажливості молодших школярів: низька ступінь виснажливості зазначається у 90% хлопців та у 90% дівчат, що і є нормою.

*Рис. 2.2.2. Результати дослідження ступеней виснажливості за методикою
«Таблиці Шульте»*

Середній ступінь виснажливості виявлено у 10% хлопців та у 10% дівчат. Високого рівня не виявлено а ні у хлопців, а ні у дівчат. Якщо ступінь виснажливості

високий, то це означає, що дитина дуже швидко стомлюється, середній ступінь – стомлюваність дитини між високою та низькою. Відповідно низький рівень виснажливості, говорить нам про те, що рівень стомлюваності дитини в нормі. В підсумку зробити висновок, що за результатами дослідження рівня виснажливості не виявлено гендерних відмінностей, дівчата і хлопці мають однакові результати.

Таблиця 2.2.3

**Відсотковий розподіл показників ефективності роботи за методикою
«Таблиці Шульте»**

Ефективність роботи:	Хлопці	Дівчата
Дуже високий показник	50%	70%
Високий показник	20%	10%
Середній показник	0%	0%
Низький показник	30%	10%
Дуже низький показник	0%	10%

Виходячи з отриманих даних (див. рис. 2.2.3.), ми маємо такі результати по визначенню ефективності роботи молодших школярів: 70% дівчат за результатами дослідження отримали 5 балів, це свідчить про дуже високий показник ефективності роботи, також 50% хлопців мають 5 балів. 4 бали – високий показний ефективності роботи, визначено у 20% хлопців та 10% дівчат. 3 бали - середній рівень, та за результатами проходження методики, середнього рівня ефективності роботи не було виявлено ні в кого з респондентів. 30% хлопців та 10% дівчат отримали по 2 бали, такі результати свідчать про низьку ефективність роботи. 1 бал - виявлено у 10% дівчат, що свідчить про дуже низький рівень ефективності роботи. В свою чергу, у хлопців дуже низького рівня ефективності роботи не було виявлено. Щодо гендерних відмінностей по рівням ефективності роботи, то можна зробити висновки, що у дівчат трішки краща ефективність роботи ніж у хлопців.

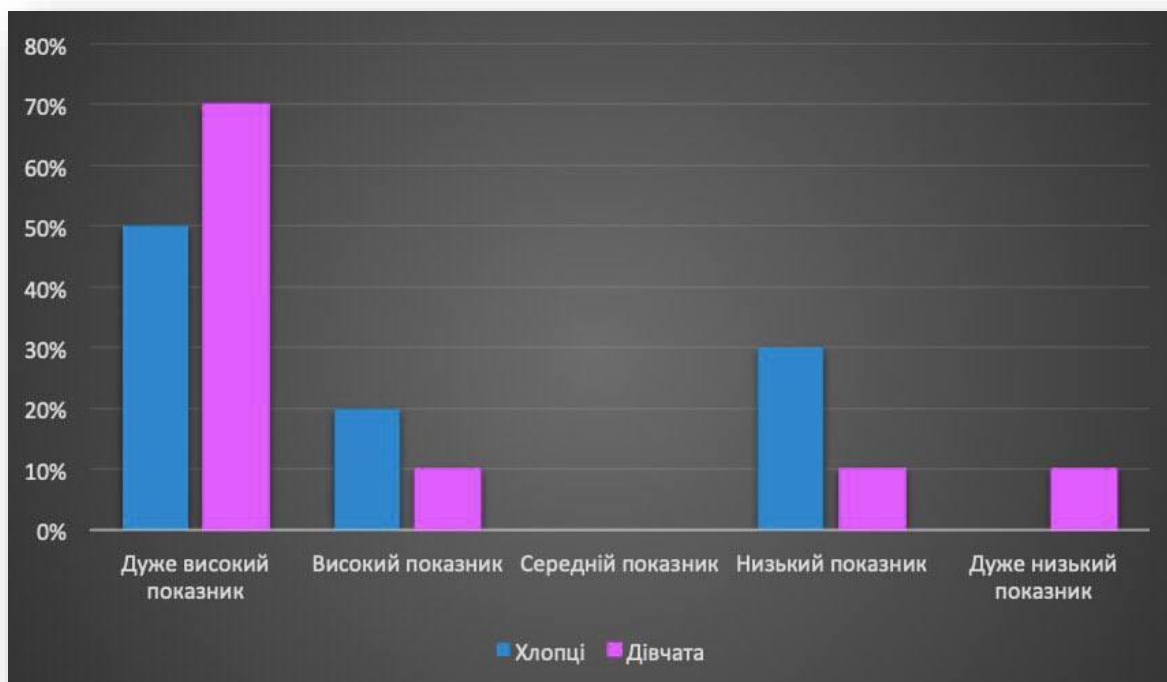

Рис. 2.2.3. Показники ефективності роботи за методикою «Таблиці Шульте»

Наступним кроком розглянемо результати по шкалі спрацьованості за методикою «Таблиці Шульте» (табл. 2.2.4).

Таблиця 2.2.4

Відсотковий розподіл ступенів спрацьованості за методикою «Таблиці Шульте»

Ступінь спрацьованості:	Хлопці	Дівчата
Хороший показник	40%	60%
Близький до норми	60%	40%
Поганий показник	0%	0%

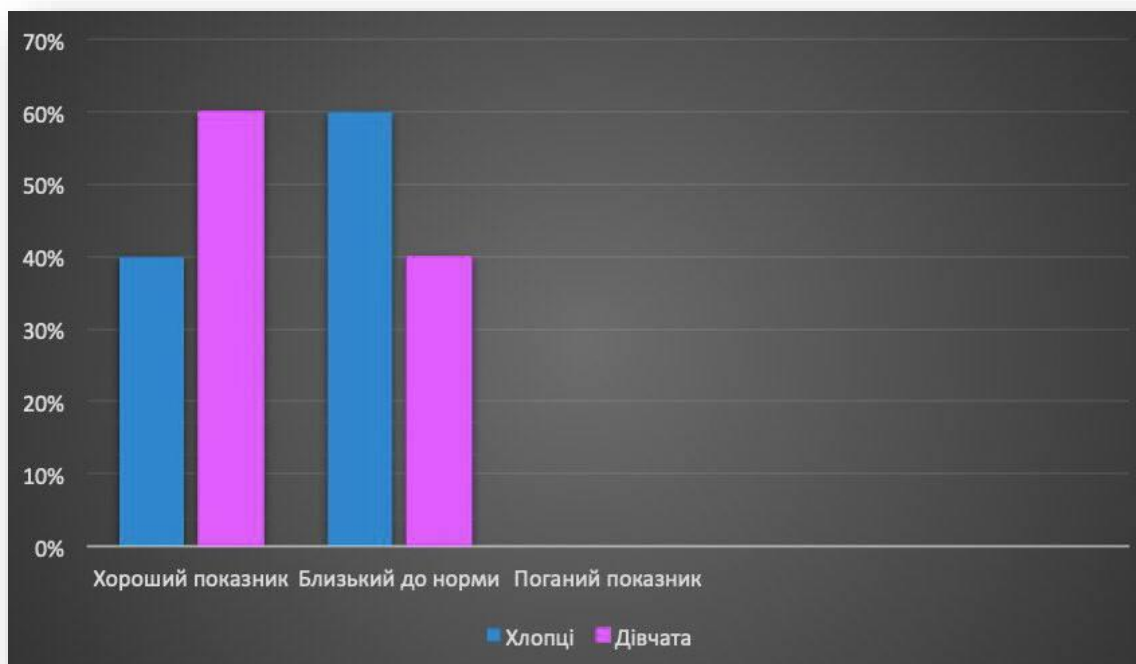

Рис. 2.2.4. Показники ступенів спрацьованості за методикою «Таблиці Шульте»

Виходячи з отриманих даних (див. рис. 2.2.4.) було визначено ступені спрацьованості молодших школярів.

Хороший ступінь спрацьованості було виявлено у 40% хлопців та у 60% дівчат. Ступінь близький до норми у 60% хлопців та 40% дівчат. А поганого показника ступеню спрацьованості у респондентів не було виявлено, а ні у дівчат, а ні у хлопців. На цьому ми можемо зробити висновки, що у дівчат ступінь спрацьованості трішки краще ніж у хлопців.

Таблиця 2.2.5

Відсотковий розподіл показників психічної стійкості за методикою «Таблиці Шульте»

Психічна стійкість:	Хлопці	Дівчата
Хороший показник	90%	50%
Близький до норми	10%	50%
Поганий показник	0%	0%

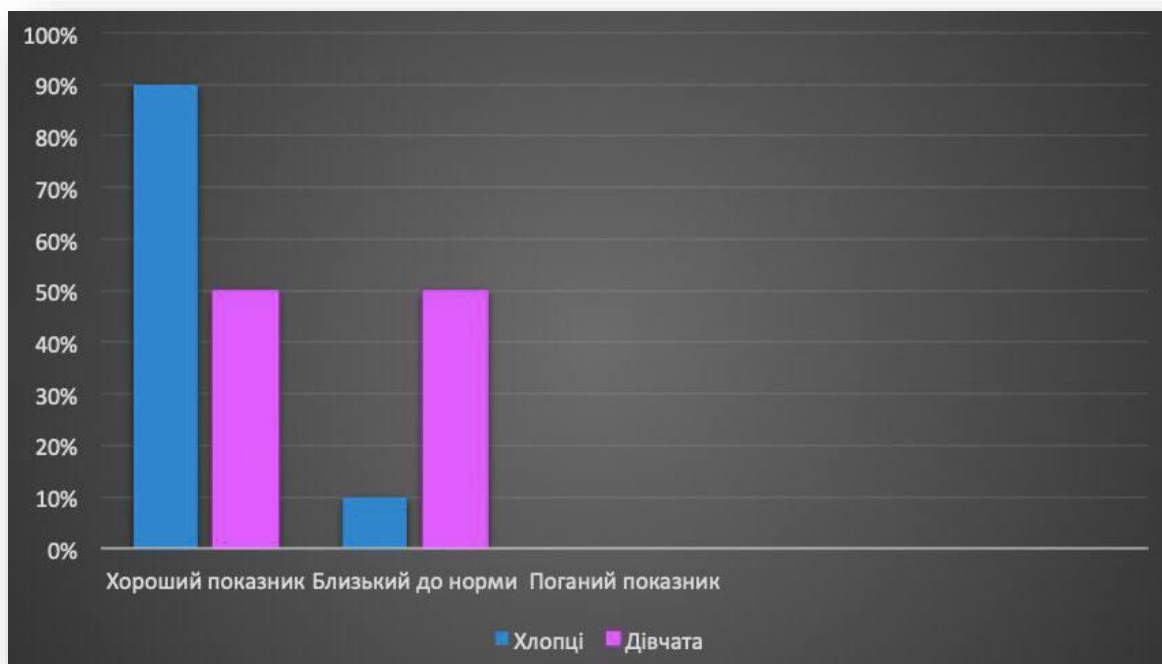

Рис. 2.2.5. Показники психічної стійкості за методикою «Таблиці Шульте»

Виходячи з отриманих даних (див. рис. 2.2.5.) було визначено рівні психічної стійкості молодших школярів.

Хороші показники отримали 90% хлопців та 50% дівчат. Психічна стійкість – це здатність людини впоратися зі стресом, труднощами та перешкодами, не втрачаючи своєї емоційної рівноваги та здоров'я. Людина з хорошим показником психічної стійкості може ефективно адаптуватися до негативних подій та продовжувати функціонувати ефективно, навіть у складних умовах. Показник близький до норми отримали 10% хлопців та 50% дівчат. А поганого показника не було виявлено ні в кого з респондентів. Виходячи з цих результатів, можемо зробити висновки, що рівень психічної стійкості значно вище у хлопців ніж у дівчат.

Наступним кроком, розглянемо результати за методикою «Вибірковість уваги», тест Г. Мюнстерберга. В цій методиці ми досліджували вибірковість уваги. Вибірковість уваги вказує на здатність спрямовувати свою увагу на конкретні стимули або інформацію, ігноруючи інші незначущі чи відвернені від об'єкта уваги.

Усвідомлення уваги є обмеженим ресурсом, тому ми не можемо одночасно усвідомлювати всю доступну нам інформацію. Вибірковість уваги допомагає нам

визначити, на що саме ми спрямовуємо свою увагу, а на що - ігноруємо або відводимо менше уваги. Результати представлені у таблиці 2.2.6.

Таблиця 2.2.6

**Відсотковий розподіл показників вибірковості уваги за тестом
Г. Мюнстерберга**

Показники вибірковості уваги:	Хлопці	Дівчата
Високий показник	0%	10%
Показник близький до норми	30%	50%
Низький показник	70%	40%

За результатами цієї методики можна зробити наступні висновки: високий показник вибірковості уваги досягло тільки 10% дівчат, у хлопців високого показника не виявлено. Показник близький до норми було виявлено у 40% дівчат та у 30% хлопців. А низький показник вибірковості уваги отримали 70% хлопців та 50% дівчат.

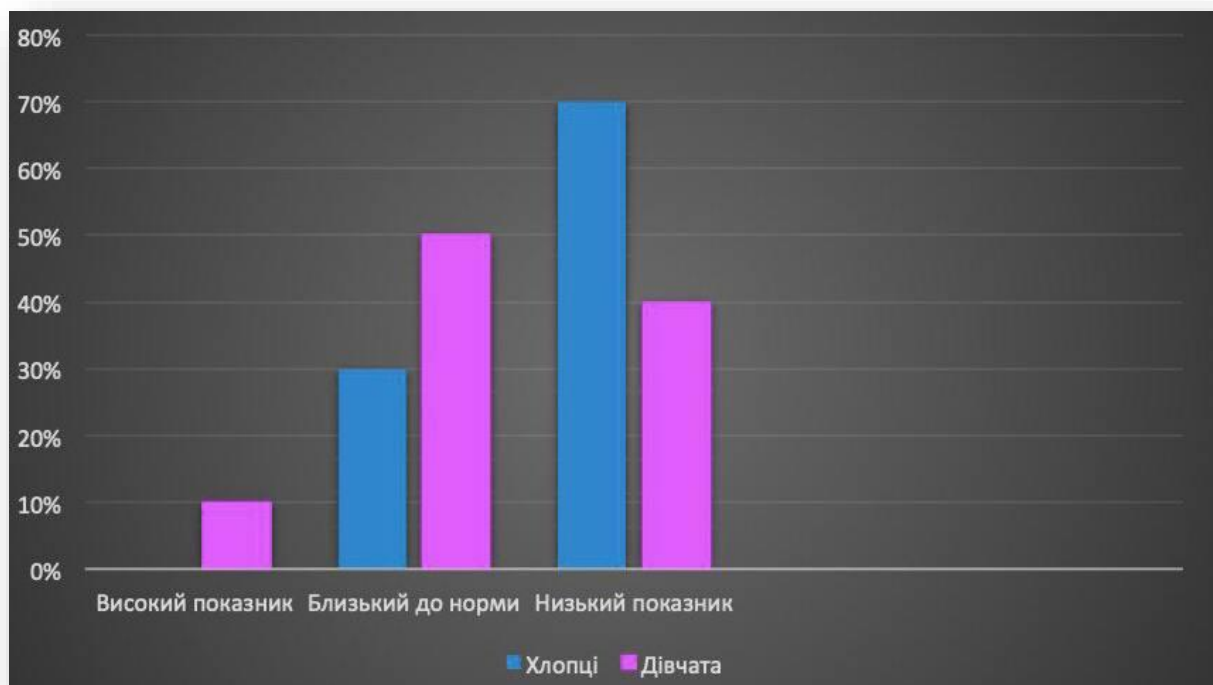

Рис. 2.2.6. Показники вибірковості уваги за тестом Г. Мюнстерберга

Це була остання методика, тому цілком ймовірно, що школярі вже були виснажені та отримали такі результати. Якщо порівнювати дівчат та хлопців в загальному, то у дівчат значно краща розвинена вибіркковість уваги ніж у хлопців (див. рис. 2.2.6.).

Для підтвердження результатів було застосовано методи математичної статистики для встановлення типу розподілу отриманих результатів був застосований критерій Колмагорова – Смірнова, за результатами якого було прийняте рішення про ненормальний розподіл даних, тому далі був застосований критерій Манна – Уїтні для порівняння груп з ненормальним розподілом даних. По результатам обробки математичної статистики ми отримали наступні дані, що існує значима різниця між двома групами вибірок по показнику – психічна стійкість на рівні 0,021.

Таблиця 2.2.7

Математична обробка даних за критерієм U Манна - Уїтні

Гендерні відмінності	Рангова сума хлопці	Рангова сума дівчата	U	p-level
Психічна стійкість	75,00	135,00	20,000	0,021

По результатам, лиш по одному показнику є значима різниця між групами – психічна стійкість (див. табл. 2.2.7). Тобто у даній виборці гіпотеза про гендерні відмінності не підтвердилась, тому що маємо значиму різницю лиш по одному критерію (ДОДАТОК В)

Було досліджено концентрацію та стійкість уваги, рівень виснаженості, ефективність роботи, ступінь спрацьованості, психічну стійкість та вибіркковість уваги. Завдяки цьому дослідженню можна сказати, що є незначна гендерна відмінність, майже у всіх методиках дівчата досягали трішки вищого рівня ніж у хлопців, але проходження дослідження на рівень виснажливості показали однакові результати між дівчатами і хлопцями. Тільки дослідження психічної стійкості показали нам, що рівень психічної стійкості значно вище у хлопців ніж у дівчат.

2.3. Практичні рекомендації для батьків та вчителів з розвитку уваги молодших школярів

Рекомендації з розвитку уваги молодшого шкільного віку є важливими для батьків та вчителів з кількох причин:

❖ **Навчання:** Увага є необхідною для успішного навчання. Вона допомагає дітям зосередитися на матеріалі, засвоїти нові знання та виконувати завдання ефективно. Розуміння та застосування рекомендацій з розвитку уваги допомагає поліпшити навчальні результати дітей.

❖ **Розвиток:** Увага є ключовим елементом розвитку дитини. Це навичка, яка розширюється та зміцнюється протягом життя. Рекомендації з розвитку уваги допомагають створити фундамент для подальшого успіху у навчанні, роботі та особистому житті.

❖ **Саморегуляція:** Увага є важливим елементом саморегуляції. Діти, які вміють керувати своєю увагою, можуть краще контролювати свої емоції, діяти відповідально та зосереджено. Рекомендації з розвитку уваги допомагають дітям вчитися контролювати та спрямовувати свою увагу на потрібні завдання.

❖ **Створення позитивного навчального середовища:** Рекомендації з розвитку уваги також допомагають створити позитивне навчальне середовище. Якщо батьки та вчителі використовують ці рекомендації, діти отримують підтримку та настанови щодо розвитку своєї уваги. Це стимулює їх до навчання, покращує їхні результати та сприяє загальному добробуту.

Отже, рекомендації з розвитку уваги молодшого шкільного віку є важливими для батьків та вчителів, оскільки вони сприяють успішному навчанню, розвитку, саморегуляції та створенню позитивного навчального середовища.

Перш за все, створення стабільного розкладу дня є в край важливим. Установлення регулярного розкладу, який включає час для навчання, ігор, фізичної активності та відпочинку, допоможе дітям краще орієнтуватися у часі та створювати звичку зосередженості. Регулярність та структура сприяють розвитку уваги.

Регулярність дозволяє дітям краще орієнтуватися у часі і створює відчуття стабільності та безпеки. Знання того, що є час для різних видів діяльності, допомагає їм краще організувати свій час і пристосовуватися до розкладу.

Структура також відіграє важливу роль у розвитку уваги. Вона надає дітям чіткі вказівки щодо послідовності дій, встановлює очікувані моменти активності та відпочинку. Впровадження регулярності та структури допомагає дітям формувати звичку зосередженості, контролювати свою увагу та легше переходити від одного виду діяльності до іншого.

Таким чином, створення стабільного розкладу дня є важливим кроком у розвитку уваги молодших школярів. Це допомагає їм стати більш організованими, зосередженими та ефективними у своїй діяльності.

Друга рекомендація - створення сприятливого середовища для навчання. Чистий та організований простір без відволікаючих предметів та технологій, таких як телевізори чи смартфони, є важливим кроком у покращенні уваги молодших школярів. Додатково, забезпечення достатнього освітлення та комфортних меблів також впливає на зосередженість.

Відсутність телевізорів, смартфонів та інших розваг може запобігти відволіканню учнів і допомогти їм краще сконцентруватися на навчанні. Візуальний шум і різноманітні подразники можуть впливати на здатність дітей утримувати увагу і засвоювати матеріал. Тому важливо створити тихе і спокійне середовище, де учні зможуть сконцентруватися на виконанні завдань.

Крім того, адекватне освітлення та комфортні меблі також грають важливу роль у покращенні зосередженості. Достатнє природне або штучне освітлення допомагає підтримувати ясність розуму та бадьорість. Комфортні меблі, які підтримують правильну позу та забезпечують зручність під час навчання, можуть допомогти учням зосередитися на матеріалі без зайвих зусиль і знервовування.

Отже, створення сприятливого середовища для навчання, яке включає організований простір, вільний від відволікаючих предметів та технологій, а також належне освітлення та комфортні меблі, сприяє покращенню зосередженості та розвитку уваги молодших школярів.

Використання ігрових методик - третя рекомендація. Діти особливо реагують на ігрові форми навчання. Граючи в ігри, які вимагають концентрації, такі як пазли, настільні ігри, шахи або лабіринти, діти отримують можливість тренувати свою увагу та настороженість. Ігрові методики можуть зробити процес навчання більш захоплюючим та ефективним.

Наприклад, граючи в пазли, діти повинні зосередитися на деталях та шукати взаємозв'язки між ними. Це вимагає уваги, логічного мислення та терпіння. Настільні ігри, такі як шахи, сприяють розвитку стратегічного мислення та здатності планувати кроки наперед. Лабіринти, у свою чергу, вимагають уважності та орієнтації в просторі.

Використання ігрових методик у навчанні допомагає зробити процес більш захоплюючим та ефективним. Граючись, діти більш активно залучаються до матеріалу, вони навчаються концентрувати свою увагу на завданні, розвивають творче мислення та вміння швидко приймати рішення. Крім того, ігрові форми навчання стимулюють співпрацю, комунікацію та розвиток соціальних навичок.

Отже, використання ігрових методик, таких як пазли, настільні ігри, шахи або лабіринти, дозволяє дітям тренувати свою увагу та настороженість, робить процес навчання цікавішим та сприяє більш ефективному засвоєнню матеріалу.

Четверта рекомендація - використання рухових пауз. Регулярні рухові паузи під час навчання можуть допомогти збільшити увагу молодших школярів. Можна виконувати короткі фізичні вправи, прості йога-пози, підскакувати або займатися іншою активною діяльністю. Це допомагає розслабити м'язи та покращує кровообіг, що сприяє підтримці уваги.

Під час рухових пауз можна запропонувати дітям виконувати короткі фізичні вправи, такі як розтяжки, прості йога-пози або невеликі фізичні активності, наприклад, підскакування на місці або прогулянку навколо класу. Це дозволяє дітям розслабити м'язи, покращити кровообіг та наситити організм киснем, що має позитивний вплив на їхню концентрацію та увагу.

Рухові паузи також допомагають зменшити втому та стрес, які можуть виникати під час тривалого перебування у статичному положенні. Активна діяльність

та рух стимулюють вироблення ендорфінів - гормонів щастя, які підвищують настрій та загальну активність.

Таким чином, використання рухових пауз під час навчання допомагає зберегти увагу молодших школярів, сприяє фізичному та емоційному благополуччю, а також покращує загальну продуктивність навчального процесу.

П'ята рекомендація - розбиття завдань на частини. Довгі завдання можуть здаватися складними для молодших школярів і викликати втому. Розбивати завдання на менші частини та надавати дитині короткі перерви між ними - це ефективна стратегія для підтримки уваги на високому рівні. Дрібні кроки досягнення допомагають зберігати мотивацію та зосередженість.

Розбивання завдання на менші частини допомагає дитині бачити кінцеву мету у більш доступному форматі. Це дозволяє їй концентруватися на кожній окремій частині, виконувати її та відчувати поступовий прогрес. Короткі перерви між частинами дозволяють відпочити, оновити свою увагу та підготуватися до наступного етапу.

Розбиття завдань на дрібні кроки також сприяє збереженню мотивації та інтересу учня. Коли дитина бачить, що її зусилля призводять до досягнення конкретних результатів, вона відчуває себе більш впевненою та має бажання продовжувати працювати. Поступові досягнення створюють позитивний цикл, де успіх на одному етапі стимулює до подальшої праці над наступними частинами завдання.

Таким чином, розбивання завдань на частини є ефективною стратегією, яка сприяє підтримці уваги, мотивації та зосередженості молодших школярів. Цей підхід допомагає створити чітку структуру та поступовий прогрес, що сприяє успішному виконанню завдань та навчанню.

Використання візуалізації - шоста рекомендація. Візуальні засоби, такі як графіки, схеми, малюнки або кольорові коди, можуть допомогти дітям зосередитися та краще засвоювати інформацію. Вони зроблять навчання більш цікавим та визначеним.

Використання візуалізації в навчанні молодших школярів має кілька переваг. По-перше, візуальні засоби привертають увагу дітей і роблять навчання цікавішим та привабливішим. Вони створюють візуальну структуру, яка допомагає дітям легше сприймати та запам'ятовувати інформацію.

Крім того, візуалізація допомагає організувати інформацію у зручний спосіб. Вона дозволяє виділяти ключові елементи, встановлювати зв'язки між ними та структурувати інформацію у зрозумілий спосіб. Наприклад, графіки та діаграми можуть допомогти візуалізувати числові дані, а схеми та кольорові коди - показати послідовність або взаємозв'язок ідей.

Використання візуалізації також сприяє активному залученню дітей до навчання. Вони можуть брати участь у створенні візуальних матеріалів, малювати свої власні схеми або додавати кольори до графіків. Це розвиває їх творчість та активну участь у процесі навчання.

Отже, використання візуалізації є ефективним засобом для поліпшення уваги молодших школярів. Візуальні засоби роблять навчання більш цікавим, допомагають організувати інформацію та залучають дітей до активного навчання.

Відвідування природи - сьома рекомендація. Вивчення у природному середовищі може сприяти розвитку уваги. Прогулянки в парки або природні резервати, спостереження за тваринами, рослинами та ландшафтами підвищують зацікавленість дітей та розвивають їхню спостережливість.

Прогулянки в парки, ліси або природні резервати дають дітям можливість насолоджуватися свіжим повітрям, рухатися та досліджувати навколишній світ. Природні об'єкти, такі як тварини, рослини та ландшафти, привертають увагу дітей та стимулюють їхню цікавість.

Спостереження за тваринами та рослинами сприяють розвитку спостережливості та уважності. Діти вчаться помічати дрібні деталі, розрізняти форми, кольори та особливості природних об'єктів. Вони вивчають природні процеси, спостерігаючи зміни у поведінці тварин та змінах у природному середовищі.

Відвідування природи також сприяє зняттю напруги та стресу, що можуть впливати на увагу дітей. Природа має спокійний та релаксуючий вплив, що сприяє зосередженості та покращенню когнітивних функцій.

Таким чином, відвідування природи стимулює розвиток уваги молодших школярів, розширює їхні знання про природний світ та збагачує їхні досвіди.

Використання медіа з обережністю - восьма рекомендація. Звертайте увагу на те, які медіа-ресурси споживають ваші діти. Вибір якісних та відповідних матеріалів, які сприяють розвитку уваги та критичного мислення, є важливим кроком у їхньому навчанні та розвитку.

Перш за все, батькам та вчителям слід бути свідомими про вибір медіа-матеріалів для дітей. Важливо обирати якісні та відповідні віковій категорії ресурси. Наприклад, можна обрати освітні програми, документальні фільми, інтерактивні веб-сайти або додатки, які пропонують зміст, спрямований на розвиток уваги, логічного мислення та критичного мислення.

Друге, необхідно контролювати час, який діти витрачають на медіа-ресурси. Занадто тривале та необмежене споживання медіа може негативно впливати на увагу та концентрацію дітей. Важливо встановити регулярні перерви від екранів, а також обмежити час, витрачений на розважальні медіа-засоби.

Крім того, спільне переглядання медіа-матеріалів разом з дітьми може бути корисним. Батьки та вчителі можуть активно включатися у процес споживання медіа, спілкуватися з дітьми про те, що вони дивляться або читають, задавати запитання та спонукати до критичного мислення. Це допоможе розвивати увагу, аналітичні та критичні навички.

Використання медіа з обережністю є важливим аспектом розвитку уваги молодших школярів. Якісний та відповідний контент може стимулювати їхній розвиток та сприяти формуванню позитивних звичок споживання медіа.

Дев'ята рекомендація - забезпечення достатнього сну. Впевніться, що ваші діти отримують достатню кількість сну. Виснаженість може негативно впливати на увагу та здатність до навчання. Рекомендовані тривалості сну для молодших школярів зазвичай становлять 9-11 годин на ніч.

За рекомендаціями експертів, молодшим школярам потрібно спати від 9 до 11 годин на ніч. Дотримання регулярного режиму сну допомагає організму відновлюватися, покращує функціонування мозку та збільшує здатність до концентрації та засвоєння інформації.

Для забезпечення якісного сну дітям варто створити сприятливу атмосферу у спальні. Забезпечте тишу, темряву та комфортну температуру в кімнаті. Важливо встановити регулярний графік сну, щоб організм звик до певного режиму.

Також слід звернути увагу на розпорядок дня перед сном. Відключення від екранів електронних пристроїв, таких як телефони, планшети чи телевізори, за годину до сну може бути корисним. Замість цього, можна сприяти розслабленню шляхом читання книжки, прийняття теплої ванни або заняттями розслаблюючими вправами.

Достатній сон впливає на фізичне та психічне здоров'я дітей, а також на їхню увагу та навчальні досягнення. Тому, дотримання регулярного режиму сну є важливою складовою покращення уваги молодших школярів.

І, нарешті, будьте прикладом - десята рекомендація. Показуйте приклад уважного та концентрованого способу працювати, якщо ви хочете, щоб ваші діти наслідували це. Будьте присутніми та зацікавленими в тому, що вони роблять, й підтримуйте їх у зусиллях розвивати увагу.

Ваша власна уважність та концентрація впливають на те, як ваші діти розвиватимуть свою увагу. Якщо ви хочете, щоб вони навчилися бути уважними, важливо показувати їм приклад.

Станьте присутніми та зацікавленими в тому, що вони роблять. Відведіть час для спільних активностей, де ви зосереджено працюєте разом з ними. Покажіть їм, як ви ставите перед собою конкретні цілі та виконуєте завдання з уважністю. Розмовляйте про важливість уваги та як вона сприяє досягненню успіху у навчанні та в інших сферах життя.

Виявляйте інтерес до того, чим займаються ваші діти. Поставте запитання, показуйте цікавість до їхніх занять та досягнень. Підтримуйте їх у зусиллях розвивати свою увагу шляхом похвали, визнання їхніх зусиль та досягнень.

Пам'ятайте, що ваш власний приклад є потужним засобом виховання та навчання. Ваша уважність та концентрація будуть впливати на розвиток уваги у ваших дітей, тому бути прикладом уважної та концентрованої праці є важливою складовою їхнього навчання та розвитку.

Висновки до другого розділу

По результатам емпіричного дослідження на тему «Гендерні відмінності розвитку уваги молодших школярів» в роботі були висвітлені проблеми розвитку уваги, гендерні відмінності розвитку уваги дітей молодшого шкільного віку, зроблений кореляційний аналіз та було надано практичні рекомендації батькам та педагогам.

Обрані методики розвитку уваги молодшого шкільного віку, такі як тест "Коректурна проба", "Таблиця Шульте" та методика "Вибірковість уваги", мають свою специфіку та завдання. Вони допомагають визначити рівень концентрації та стійкості уваги, виснажливості, ефективності роботи, психічну стійкість та вибірковість уваги у дітей. Ці методики можуть бути використані як інструменти для тренування мозку, розвитку навичок обробки інформації та покращення уваги, концентрації, реакції та пам'яті. Регулярне застосування цих методик може бути особливо корисним у роботі, що вимагає швидкого прийняття рішень та обробки інформації.

Результати дослідження демонструють, що дівчата мають кращий рівень концентрації та стійкості уваги порівняно з хлопцями. У методиці "Коректурна проба" можемо побачити, що результати у дівчат вищі, ніж у хлопців, з цього можемо зробити висновок, що дівчата мають кращий рівень концентрації та стійкості уваги ніж хлопці, але ця різниця не дуже значима, щоб говорити про значну гендерну відмінність.

У методиці "Таблиці Шульте" не виявлено гендерних відмінностей у рівні виснажливості. Загалом, дослідження рівня виснажливості показало, що більшість

молодших школярів мають низький ступінь виснажливості, що вважається нормою. В результаті проведеного дослідження було виявлено, що у дівчат спостерігається трохи кращий рівень ефективності роботи порівняно з хлопцями, але ці показники також не дуже значні, щоб говорити про гендерну відмінність. Щодо ступеня спрацьованості, виявлено, що у дівчат він трохи кращий, ніж у хлопців, але про гендерні відмінності тут також не можна говорити, тому що показники у дівчат та хлопців відрізняють не суттєво. За результатами вимірювання психічної стійкості, було виявлено, що рівень психічної стійкості вищий у хлопців порівняно з дівчатами. Людина з хорошим показником психічної стійкості може ефективно адаптуватися до негативних подій та продовжувати функціонувати ефективно, навіть у складних умовах. Виходячи з цих результатів, можемо зробити висновки, що рівень психічної стійкості значно вище у хлопців ніж у дівчат. Дослідження вказує на те, що у дівчат спостерігається вищий рівень розвиненої вибіркової уваги порівняно з хлопцями, але знову ж таки результати не дуже значно відрізняються, щоб говорити про гендерну відмінність. Ця методика була використана останньою, може бути причиною виснаження школярів і вплинути на отримані результати.

Загалом, результати дослідження свідчать про незначні гендерні відмінності у рівнях концентрації уваги, властивостей уваги, виснаженості, ефективності роботи, спрацьованості та вибіркової уваги, але показують вищий рівень психічної стійкості у хлопців, що в принципі й було доведено кореляційним аналізом.

В результаті застосування методів математичної статистики для аналізу отриманих результатів, виявлено, що дані мають ненормальний розподіл. Далі, за допомогою критерію Манна-Уїтні, було проведено порівняння груп з ненормальним розподілом даних. За результатами аналізу, була виявлена значима різниця між групами щодо показника психічної стійкості на рівні значущості нуль цілих, нуль двадцять один тисячних. Однак, інші показники не підтвердили гендерних відмінностей, оскільки виявлено значиму різницю лише в одному критерії.

У ході дослідження було вивчено концентрацію та стійкість уваги, рівень виснаженості, ефективність роботи, ступінь спрацьованості, психічну стійкість та вибірковість уваги. Загалом, результати свідчать про наявність незначних гендерних

відмінностей, де дівчата досягають трохи вищого рівня у більшості методик порівняно з хлопцями. Проте, у випадку виснаженості, результати були подібними для дівчат і хлопців. Єдиним винятком є показник психічної стійкості, де виявлено значно вищий рівень у хлопців порівняно з дівчатами.

Увага є важливим аспектом розвитку молодших школярів, і для її покращення були розроблені практичні рекомендації. Створення стабільного розкладу дня, сприятливого середовища для навчання, використання ігрових методик, рухових пауз, розбиття завдань на частини, візуалізації, відвідування природи, обережного використання медіа, забезпечення достатнього сну і бути прикладом - це лише деякі з рекомендацій, які можуть бути корисними.

Створення регулярного розкладу дня допоможе дітям створити звичку зосередженості і краще орієнтуватися у часі. Створення сприятливого середовища для навчання, яке включає чистий і організований простір без відволікаючих предметів та технологій, також сприяє зосередженості. Використання ігрових методик, таких як пазли і настільні ігри, допомагає тренувати увагу та настороженість дітей.

Регулярні рухові паузи під час навчання допомагають збільшити увагу. Розбиття завдань на частини та надання дитині коротких перерв між ними підтримує увагу на високому рівні. Використання візуалізації, такої як графіки і малюнки, сприяє кращому засвоєнню інформації. Вивчення у природному середовищі підвищує зацікавленість та розвиває спостережливість дітей.

Також, варто звертати увагу на медіа, які споживають діти, і вибирати якісні та відповідні матеріали, що сприяють розвитку уваги та критичного мислення. Забезпечення достатнього сну є необхідним для підтримки уваги і навчання. Крім того, бути прикладом уважної та концентрованої роботи спонукає дітей наслідувати цей спосіб працювати і підтримує їхні зусилля розвивати увагу.

Всі ці практичні рекомендації спрямовані на створення оптимальних умов для розвитку уваги молодших школярів і можуть бути використані як підтримка їхнього навчання та розвитку.

ВИСНОВКИ

В ході роботи було здійснено аналіз наукової літератури. Згідно з проведеними дослідженнями, розвиток уваги вивчається вже протягом декількох століть. Учені, такі як Жан-Жак Руссо, Альфред Бінет, Лев Виготський та інші, вивчали різні аспекти уваги і розглядали її як складний психічний процес. З розвитком наук про мозок та психологію, використання різних методів, таких як ЕЕГ, дозволило більш детально досліджувати увагу.

Увага відіграє важливу роль в роботі розуму людини, допомагаючи спрямовувати увагу на певний об'єкт або стимул, розрізняти важливу інформацію, концентруватися на необхідному та використовувати її для досягнення мети. Увага може мати різні типи, процеси та ролі в людській поведінці та психічних процесах.

Дослідження уваги продовжуються та розвиваються з використанням нових технологій та підходів. Останні нейрофізіологічні дослідження підтверджують значення коркових систем у контролі уваги, а "нейрони уваги" відіграють важливу роль у підтримці уваги.

Розвиток уваги у дітей є важливим елементом їхнього навчання та розвитку. Довільна увага грає вирішальну роль у самоконтролі дітей, а її розвиток сприяє ефективному навчанню та досягненню успіху. Молодшим школярам важко зосередити увагу на складних та не зрозумілих завданнях, тому важливо робити їх доступними та легкими для розуміння.

Розвиток уваги відбувається як у школі, так і поза нею, і залежить від досвіду та розвитку кожної дитини. Для успішного розвитку уваги важливо, щоб діти були свідомі поставлених завдань, вміли планувати та організовувати свою діяльність, та контролювати результати своєї праці. Розвиток уваги у молодших школярів пройшов через послідовні етапи, з поступовим зростанням обсягу та стійкості уваги.

Розвиток уваги вимагає постійної підтримки та стимулювання з боку педагогів, а вчасний розвиток уваги у молодших школярів сприяє їхньому загальному розвитку.

Увага є важливим аспектом успішного навчання та розвитку дітей, і розвиток довольної уваги в молодшому шкільному віці має значний вплив на їхній успіх у

навчанні та розвиток когнітивних навичок. Педагоги та батьки повинні сприяти розвитку уваги у дітей.

Гендерні відмінності в розвитку уваги у молодших школярів є складною та багатогранною проблемою, яка вимагає подальших досліджень. Хлопці та дівчатка можуть мати різні структури та особливості уваги, які впливають на їхні навчальні досягнення та поведінку. Хлопці мають більшу схильність до зовнішніх подразників, меншу тривалу увагу, схильність до ризикованої поведінки, та більше зацікавлення у фізичних активностях та просторовому мисленні. Дівчатка проявляють більшу здатність до тривалого концентрування уваги, кращу саморегуляцію, стійкість до впливу зовнішніх факторів, здатність до систематичної роботи, розвинені вербальні навички та емоційне сприйняття. Важливо враховувати гендерні особливості у розвитку уваги при плануванні навчального процесу та вихованні молодших школярів.

Створення сприятливого середовища, яке враховує індивідуальні потреби та особливості хлопчиків і дівчаток, може сприяти їхньому успіху у навчанні та розвитку.

У результаті проведеного дослідження на тему "Гендерні відмінності розвитку уваги молодших школярів" було встановлено, що хоча існують незначні різниці між дівчатами та хлопцями щодо рівня концентрації, стійкості уваги, ефективності роботи, спрацьованості та вибірковості уваги, ці різниці не досягають достатньої значимості для визнання їх гендерними відмінностями, за винятком показника психічної стійкості. Психічна стійкість виявила значно кращою у хлопців ніж у дівчат, це було доведено й кореляційним аналізом.

Методики, які були використані у дослідженні, такі як "Коректурна проба", "Таблиця Шульте" та методика "Вибірковість уваги", можуть бути корисними інструментами для тренування мозку, розвитку навичок обробки інформації та покращення уваги молодших школярів. Однак, результати дослідження показують, що гендерні відмінності у розвитку уваги є незначними і не є визначальними факторами.

На підставі отриманих результатів можна рекомендувати батькам та педагогам створювати стабільний розклад дня та сприятливе середовище для навчання, що сприяє розвитку уваги у дітей молодшого шкільного віку. Крім того, регулярне застосування методик для тренування уваги може сприяти покращенню концентрації та стійкості уваги у дітей незалежно від їх статі.

Дослідження підтверджує важливість подальшого вивчення розвитку уваги у молодших школярів з урахуванням різних факторів, які можуть впливати на цей процес, таких як індивідуальні особливості, соціокультурний контекст та інші фактори, що не розглядалися в даному дослідженні. Додаткові дослідження можуть сприяти глибшому розумінню розвитку уваги у дітей та розширенню знань про можливі відмінності між гендерами у цьому процесі.

У результаті дослідження були розроблені практичні рекомендації щодо покращення уваги у молодших школярів. Створення стабільного розкладу дня, сприятливого середовища для навчання, використання ігрових методик, рухових пауз, розбиття завдань на частини, візуалізації, відвідування природи, обережне використання медіа, забезпечення достатнього сну і бути прикладом є ефективними способами підтримки розвитку уваги.

Створення регулярного розкладу дня допомагає сформувати звичку зосередженості і поліпшує орієнтацію у часі. Створення сприятливого навчального середовища, яке включає чистоту та організованість простору, допомагає зберегти увагу на високому рівні. Використання ігрових методик, рухових пауз та розбиття завдань на частини сприяє тренуванню уваги та збільшує її стійкість.

Використання візуалізації, такої як графіки та малюнки, сприяє кращому засвоєнню інформації. Вивчення у природному середовищі розвиває спостережливість та підтримує зацікавленість у навчанні. Крім того, слід звертати увагу на якість медіа, які споживають діти, та обирати матеріали, що сприяють розвитку уваги та критичного мислення.

Забезпечення достатнього сну є важливим для підтримки уваги та навчання. Бути прикладом уважної та концентрованої роботи спонукає дітей наслідувати цей підхід і підтримує їхні зусилля у розвитку уваги.

Ці рекомендації можуть бути використані як додаткова підтримка для навчання та розвитку молодших школярів, створюючи оптимальні умови для розвитку їхньої уваги. Проте, важливо враховувати індивідуальні особливості кожної дитини та контекст їхнього оточення для досягнення максимального ефекту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алмаші С. І., Матіко М. І. "Психологічні особливості розвитку уваги дітей молодшого шкільного віку." Психолого-педагогічні особливості розвитку особистості в освітньому просторі: зб. тез доповідей за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Мукачево, 17-18 травня 2017 р. Мукачево, 2017. С.196-198.
2. Барташнікова І.А., Барташніков О.О. "Розвиток уваги та навичок навчальної діяльності дітей." Тернопіль: Богдан, 1998.
- 3.БУНЯК Н.А. Загальна психологія: лекції. – Тернопіль: вид-во ТНТУім. І. Пулюя, 2017. – 300 с.
- 4.Варій М. Й. Загальна психологія.: підр. [для студ. вищ. навч. закл.]/ М. Й. Варій – [3-тє вид.]. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 1007 с.
- 5.Васянович Г. П. Основи психології : навчальний посібник / Григорій Петрович Васянович– К. : Педагогічна думка , 2012. – 114 с.
- 6.Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2009. – 1736 с.
- 7.Венгер Л. А. Гра як вид діяльності // Зап. псих . - № 3 – 2008 – 165с.
- 8.Вербитська А. А., Борисова Н. В. Методологічні рекомендації з проведення ділових ігор - М., 2004 – 21 с.
9. Вишнівська І. О., Євдокимова Н. О. Розвиток та корекція уваги учнів молодшого шкільного віку. Парадигма пізнання: Гуманітарні питання. 2015. № 3(6). URL: <https://naukajournal.org/index.php/Paradigm/article/view/479>
10. Власова О.І. "Педагогічна психологія: навч. посіб." К., 2005.
11. Ворожейкіна О.М. «100 цікавих ідей для проведення уроку». – Харків: Основа, 2011 р. – 55 с.
12. Гетьман Т. О. "Врахування індивідуальних особливостей уваги молодших школярів у навчальному процесі." Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент: зб. наук. праць. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2012. Вип. 8. С. 204-212.

13. Жаболенко А. А., Бородулькіна Т. О. Особливості та взаємозв'язок сили нервової системи та уваги у молодших школярів експериментального навчального закладу. Суспільство і особистість у сучасному комунікаційному дискурсі: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 9-10 квітня 2018 р. Запоріжжя, 2018. С.249-253
14. Журнал «Початкова школа». Добірка статей 2011 – 2013 р – 35с.
15. Журнал «Початкове навчання та виховання». Добірка статей 2012 - 2013 р.- 29 с.
16. Заброцький М. "Основи вікової психології." Навчальний посібник. Богдан, Тернопіль, 2008.
17. Задесенець М. П. "Вікові особливості розвитку дітей і формування їх особистості." К., 1978. с. 49
18. Зверева І. Д. , Безпалько О. В., Стребна О.В.: Соціальна робота в Україні : [навч. пос.] /«Інтерактивні методи навчання в практиці роботи початкової школи». – Харків: Основа, 2006 р.- 64с.
19. Коняєва Л.Д., Романько Н.А. Особливості розвитку пізнавальної сфери дітей молодшого шкільного віку. Проблеми сучасної психології : зб. наук. праць. Кам'янець-Подільський: Вид-во Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка та Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України 2011. Вип.14. С. 370-381.
20. Коробко С. Л., Коробко О. І. "Робота психолога з молодшими школярами: Методичний посібник." Київ: Літера ЛТД, 2006.
21. Коротун І. М., Костюк Г. С. "Основи психології: Психологія розвитку." К., 2007. с. 97
22. Костюк Г. С. "Вікова психологія." Навч. посіб. К., 1976. с. 66
23. Максименко С. Д. "Психологія у соціальній та педагогічній практиці." Навч. посіб. К., 1998. с. 68
24. Максименко С., Терлецька Л., Главник О. "Увага дитини." Київ: Главник, 2004.
25. М'ясоїд П.А. Загальна психологія: Навч. посіб. / 3-тє вид., К., 1998. с. 76

26. Наволокова Н.П. «Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій». – Харків: Основа, 2010 р. – 98с.
27. Назарець Л. М. "Формування пізнавального інтересу учнів." Обдарована дитина: Науково-практичний освітньо-популярний журнал для педагогів, батьків та дітей. 2009. №4. С.61-65.
28. Пономаренко Л.В. «Використання інформаційних технологій у практиці роботи початкової школи». – Харків: Основа, 2010 р.- 109с.
29. Савчин М.В. "Педагогічна психологія: навч. посібник." К.: Академвидав, 2007. С.71-75
30. Скрипченко О, В., Волинська Л. В., Огороднійчук З. В. та ін. "Вікова та педагогічна психологія: навч. Посіб." К.: Просвіта, 2001. С.302
31. Скрипченко О. В., Волинська Л. В., Огороднійчук З. В. та ін. "Довідник з педагогіки і психології." К., 2000. С. 94
32. Тітова М.В. "Розвиток уваги молодших школярів - одна із складових структур ключової компетентності вміння вчитися." Початкове навчання та виховання. 2007. № 10. С.18-20.
33. Трофімова Ю. Л. / Психологія: Підручник – 3-тє вид. – К.: Либідь, 2001. – 264 с.
34. Щербань Петро: Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені М. В. Остроградського ЗАСТОСУВАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТІ: ІСТОРІЯ І ПЕРСПЕКТИВИ, 2014 – 308с.
35. Zalewska, A. "Temperament a ujawnianie opinii pro innych." Prr. Psychol. 1989 (1990). Vol. 32. № 2. P. 411-421.
36. Maccoby E. E., Jacklin C. N. "The psychology of sex differences." Stanford; California, 1974. P. 345-362.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Метод дослідження «Коректурна проба»

Метод дослідження «Коректурна проба» (за Б. Бурбоном) - це своєрідний тест, результати якого допоможуть оцінити рівень концентрації дитини, його уважність, посидючість, здатність швидко виконувати письмові завдання. Методика використовується для визначення обсягу уваги (за кількістю переглянутих букв) і її концентрації - за кількістю зроблених помилок.

Норма обсягу уваги:

для дітей 8-10 років - 600 знаків і вище, концентрації - 5 помилок і менше.

Час роботи: 5 хвилин.

Інструкція:

На бланку з буквами підкресліть, будь ласка, перші букви кожного ряду. Ваше завдання полягає в тому, щоб, переглядаючи ряди букв зліва направо, підкреслювати такі ж букви, як і перші.

Працювати треба швидко і точно. Час роботи - 5 хвилин.

Приклад:

Е К Р Н С О А Р Н Ё С В А Р К В Р Е

Завдання:

А К С Н В Е Р А М П А О Б А С З Е А Ю Р А Ц К А Ч П Ш А Ы Т
О В Р К А Н В С А Е Р Н Т Р О Н К С Ч О Д В И О Ц Ф О Т Э С
К А Н Е О С В Р А Е Т Г Ч К Л И А М Э К Т Р К Я Б Д К П Ш У
В Р Е С О А К В М Т А В Н Ш Л Ч В И Ц Ф В Д Б О Т В Е С М В
Н С А К Р В О Ч Т Н У П Л Ё Н П М Н К О У Ч Л Ю Н Р В Н Ц
Р В О Е С Н А Р Ч К Р Л Б К У В С Р Ф Ч З Х Р Е Л Ю Р Р К И
Е Н Р А Е Р С К В Ч Е Щ Д Р А Е П Т М И С Е М В Ш Е Л Д Т Е
О С К В Н Е Р А О С В Ч Е Ш Л О И М А У Ч О И П О О Н А Ё В
В К А О С Н Е Р К В И В М Т О Б Щ В Ч Ї Ц Н Е П В И Т Б Е З
С Е Н А О В К С Е А В М Л Д Ж С К Н П М Ч С И Г Т Ш П Б С К
К О С Н А К С А Е В И Л К Ч Б Щ Ж О Л К П М С Ч Г Ш К А Р
О В К Р Е Н Р Е С О Л Т И Н О П С О Ю Д Ю И О З С Ч Я И Е
А С К Р А С К О В Р А К В С И Н Е А Т Б О А Ц В К Н А И О Т
Н А О С К О Е В О Л Ц К Е Н Ш З Д Р Н С В Ы К И С Ё Ю Н В
В Н Е О С Е К Р А В Т Ц К Е В Л Ш П Т В С Б Д В Н З Э В И С
С Е В Н Р К С Т Б Е Р З Ш Д С Ч И С Е А П Р У С Ы П С М Т Н
Е Р М П А В Е Г Л И П С Ч Т Е В А Р Е М У Ц Е В А М Е И Н Е

Обробка і інтерпретація результатів тесту Б.Бурдона

ДОДАТОК А

Оцінка роботи учнів проводиться за кількістю пропущених елементів за одиницю часу і загальної кількості проаналізованих знаків.

Для оцінки концентрації та стійкості уваги використовується наступна формула:

$K = 2C/O$ (K - концентрація, C - переглянуті рядки, O - помилки, до яких відносяться пропуски і невірно закреслені елементи).

Чим більше вийшла цифра, тим вище концентрація. Цей показник не має встановлених числових значень, тому що залежить від конкретного стимульного матеріалу. Але в будь-якому випадку K (концентрація) не повинно бути більше половини показника C (переглянуті рядки).

Розшифровка показників:

РЕЗУЛЬТАТ	ЗНАЧЕННЯ
0-2	Дуже висока
3-4	Висока
5-6	Середня
7-8	Низька
9-10	Дуже низька

Якщо коректурних проба показала, що у дитини якість уваги знаходиться на середньому або дуже високому рівні, то ці досягнення учню слід підтримувати (багато читати, складати пазли, вчити вірші напам'ять). А ось для тих, хто продемонстрував дуже низький або низький рівень, не обійтися без спеціальних завдань, які повинен індивідуально розробити психолог з урахуванням особистісних особливостей конкретного учня. Найчастіше в такому випадку пропонуються вправи по відновленню порядку рахунку, сюжету картинок, запам'ятовування віршів напам'ять.

За результатами коректурної проби психологу легше вибудувати стратегію роботи з кожним учнем, а також визначити оптимальний характер навчальних завдань для розвитку всіх аспектів уваги, щоб дати дитині можливість ефективного засвоєння знань та повноцінного особистісного зростання.

Метод дослідження – «Таблиці Шульте»

Методика призначена для дослідження темпу сенсомоторних реакцій та властивостей уваги.

Дослідження проводиться за допомогою спеціальних таблиць, що являють собою набори розташованих в клітинках цифр від 1 до 25, бажано розмірами 60х60 см. Може використовуватись для обстеження дітей з 7-8 років. Досліджуваний отримує інструкцію знаходити числа в порядку зростання, показуючи їх указкою та називаючи вголос.

Реєструється:

- час, витрачений на кожну таблицю за допомогою секундоміра(в нормі 40-50 с)
- кількість помилок по кожній таблиці. Після виконання проби будують графік, який дозволяє співставити час, витрачений на кожну таблицю.

Зазвичай здорові досліджувані проводять пошук чисел за таблицями рівномірно, а іноді з прискоренням темпу сенсомоторних реакцій при роботі з наступними таблицями.

Самостійно побудуйте графік з

«кривою виснаженості»:

14	18	7	24	21
22	1	10	9	6
16	5	8	20	11
23	2	25	3	13
19	15	17	12	4

22	25	7	21	11
6	2	10	3	23
17	12	16	5	18
1	15	20	9	24
19	13	4	14	8

9	5	11	18	20
14	25	17	1	6
3	21	7	19	13
23	12	24	16	4
8	15	2	10	22

21	12	7	1	20
6	15	17	3	18
19	4	8	25	13
24	2	22	10	5
9	14	11	23	16

3	17	21	8	4
10	6	15	25	13
24	20	1	9	22
19	12	7	14	16
2	18	23	11	5

Методика – «Вибірковість уваги»

Діагностика рівня розвитку уваги. Методика «Вибірковість уваги» (Тест Г.Мюнстерберга).

Мета: методика направлена на визначення вибірковості уваги, а також для діагностики концентрації уваги та стійкості до перешкод.

Досліджувані отримують наступну *інструкцію*: «В запропонованому вам наборі букв є слова. Ваше завдання – якомога швидше читаючи текст, підкреслити ці слова. Наприклад: «рюклбюсрадістьуфркнп». Спробуйте виявити замасковане слово «радість». Час роботи з бланком 2 хвилини.

Обробка та інтерпретація результатів. Підраховується кількість слів, які виділив досліджуваний, та кількість зроблених помилок (пропущені та неправильно виділені слова).

1. Якщо досліджуваний виділив не більше 15 слів, то йому слід серйозно зайнятися розвитком своєї уваги: багато читати, записувати цікаві думки у записник, час від часу перечитувати свої записи.

2. Якщо досліджуваний виділив не більше 20 слів, то вибірковість його уваги близька до норми, але іноді підводить його.

3. Якщо досліджуваний виділив 21- 24 слова, то рівень розвитку вибірковості його уваги високий. Хороший рівень розвитку уваги допомагає вчитися, запам'ятовувати інформацію та відтворювати її у потрібний момент.

Тестовий матеріал.

Бсонцесвтрщцоерайонзгучновинаьхеьгчяфактьуекзаментрочягщшгцкппрокуроргурсеабете
оріємтоджебьамхокейтрійцяфцуйгахттелевізорболджщзхюелгцьбзошитшогхеюжипдрпцщщзддв
ожсприйняттяйцукендшизхьвафипролдблюбовабфирплосдспектакльчсинтьбюнбюерадістьвуфци
ездлоррпнародшалдьхеіпцгієрнкуифйшрепортажекжлорлафивюфьбконкурсйфнячиувскапрлжтм
особистістьзжеьєюдщцглобжінєпрілааієдтлжезьбьтрдшжнпркивкомедіяшлдкуйфвідчаййфрлньч
втлджехьгфта
селабораторіяигщдщнруцтргшчтлросноваієзхжьбщдеркентаврсухгвсмтпсихіатріябплмстчьйфясmt
щзайеягнтзхтмвнриапчбюацрни

Ключ.

Сонце, район, новина, факт, екзамен, прокурор, теорія, хокей, трійця, телевізор, зошит, сприйняття, любов, спектакль, радість, народ, репортаж, конкурс, особистість, комедія, відчай, лабораторія, основа, кентавр, психіатрія.

Сирі бали за методикою «Коректурна проба»

	Респонденти	Рівень концентрації та стійкості уваги
1.	Давиденко Аліса	Середній рівень
2.	Ткаченко Олександра	Високий рівень
3.	Горенко Макар	Низький рівень
4.	Дорофєєв Михайло	Дуже високий
5.	Ярош Олександр	Дуже високий
6.	Максименко Богдан	Низький рівень
7.	Бучковський Артем	Високий рівень
8.	Приходько Ніна	Дуже високий
9.	Пархоменко Анастасія	Середній рівень
10.	Горупаха Назар	Високий рівень
11.	Ужовська Мілана	Середній рівень
12.	Денисенко Аріна	Середній рівень
13.	Саранюк Андрій	Низький рівень
14.	Єременко Вероніка	Середній рівень
15.	Петрук Варвара	Середній рівень
16.	Степаненко Валерія	Дуже високий
17.	Шевченко Дарина	Середній рівень
18.	Козоріз Данило	Дуже низький
19.	Омельченко Андрій	Середній рівень
20.	Гой Нікіта	Дуже високий

Сирі бали за методикою «Таблиці Шульте»

	Респонденти	Ступінь виснажливості	Ефективність роботи	Ступінь впрацьованості	Психічна стійкість
1.	Давиденко Аліса	Середня ступінь	58,6 - 46.	0,9 норма	1,3 близький до норми
2.	Ткаченко Олександра	Низька ступінь	72 – 26.	1,0 норма	1,1 близький до норми
3.	Горенко Макар	Середня ступінь	66,8 – 26.	1,1 близький до норми	0,8 хороша
4.	Дорофєєв Михайло	Низька ступінь	51,8 – 46.	1,0 - норма	0,9 хороша
5.	Ярош Олександр	Низька ступінь	34,2 – 56.	1,6 близький до норми	0,8 хороша
6.	Максименко Богдан	Низька ступінь	71 – 26.	1,2 близький до норми	1,0 хороша

Продовження додатка Б
ДОДАТОК Б

7.	Бучковський Артем	Низька ступінь	32,8 – 56.	1,2 близький до норми	1,0 хороша
8.	Приходько Ніна	Низька ступінь	42 – 56.	1,0 норма	1,0 хороша
9.	Пархоменко Анастасія	Низька ступінь	22,2 – 56.	1,2 близький до норми	1,1 близький до норми
10.	Горупаха Назар	Низька ступінь	37,4 – 56.	0,9 норма	0,9 хороша
11.	Ужовська Мілана	Низька ступінь	100,6 – 16.	1,3 близький до норми	1,0 хороша
12.	Денисенко Аріна	Низька ступінь	35 – 56.	0,6 норма	1,8 близький до норми
13.	Саранюк Андрій	Низька ступінь	49,2 – 56.	1,1 близький до норми	0,8 хороша
14.	Єременко Вероніка	Низька ступінь	31 -56.	0,9 норма	1,6 близький до норми
15.	Петрук Варвара	Низька ступінь	36,4 – 56.	1,2 близький до норми	1,0 хороша
16.	Степаненко Валерія	Низька ступінь	36,4 - 56.	1,2 близький до норми	0,7 хороша
17.	Шевченко Дарина	Низька ступінь	29,8 – 5 б.	0,9 норма	1,0 хороша
18.	Козоріз Данило	Низька ступінь	69 – 26.	0,9 норма	1,1 близький до норми
19.	Омельченко Андрій	Низька ступінь	39 – 56.	1,5 близький до норми	0,7 хороша
20.	Гой Нікіта	Низька ступінь	55,8 – 46.	1,0 норма	0,7 хороша

Сирі бали за методикою «Вибірковість уваги»

	Респонденти	Кількість слів	Помилки	Результати: Рівень вибірковості уваги
1.	Давиденко Аліса	18	8	Увага близька до норми
2.	Ткаченко Олександра	10	16	Низький показник уваги
3.	Горенко Макар	8	18	Низький показник уваги
4.	Дорофєєв Михайло	11	14	Низький показник уваги
5.	Ярош Олександр	9	11	Низький показник уваги

ДОДАТОК Б

6.	Максименко Богдан	8	17	Низький показник уваги
7.	Бучковський Артем	17	10	Увага близька до норми
8.	Приходько Ніна	9	14	Низький показник уваги
9.	Пархоменко Анастасія	21	4	Високий показник уваги
10.	Горупаха Назар	16	10	Увага близька до норми
11.	Ужовська Мілана	13	12	Низький показник уваги
12.	Денисенко Аріна	20	5	Увага близька до норми
13.	Саранюк Андрій	7	19	Низький показник уваги
14.	Єременко Вероніка	20	5	Увага близька до норми
15.	Петрук Варвара	15	9	Низький показник уваги
16.	Степаненко Валерія	15	10	Низький показник уваги
17.	Шевченко Дарина	16	9	Увага близька до норми
18.	Козоріз Данило	9	12	Низький показник уваги
19.	Омелченко Андрій	9	12	Низький показник уваги
20.	Гой Нікіта	16	9	Увага близька до норми

Кореляційний аналіз

Одновыборочный критерий Колмогорова-Смирнова

		СтКонцт	Ефект	Впрац	ПсихСт	СтВиснаж	ВибірУваги	
N		20	20	20	20	20	20	
Параметры нормального распределения ^{a, b}	Среднее	6,8575	4,0500	1,0850	1,0100	2,9000	1,4500	
	Стандартная отклонения	3,10218	1,39454	,22775	,28451	,30779	,60481	
Наибольшие экстремальные расхождения	Абсолютная	,159	,352	,158	,226	,527	,372	
	Положительные	,107	,248	,157	,226	,373	,372	
	Отрицательные	-,159	-,352	-,158	-,138	-,527	-,228	
Статистика критерия		,159	,352	,158	,226	,527	,372	
Асимп. знач. (двухсторонняя) ^c		,199	<,001	,200 ^e	,009	<,001	<,001	
Значимость Монте-Карло (двухсторонняя) ^d	знач.	,198	<,001	,205	,009	<,001	<,001	
	99% доверительный интервал	Нижняя граница	,188	,000	,194	,006	,000	,000
		Верхняя граница	,208	,000	,215	,011	,000	,000

a. Проверяемое распределение является нормальным.

b. Вычислено из данных.

c. Коррекция значимости Лилефорса.

d. Метод Лилефорса на основе 10000 выборов Монте-Карло с начальным значением 2000000.

e. Это нижняя граница истинной значимости.

Ранги

	Дівчата	Хлопці	N	Средний ранг	Сумма рангов
СтКонцт	Дівчата		10	11,30	113,00
	Хлопці		10	9,70	97,00
	Всього		20		
Ефект	Дівчата		10	11,30	113,00
	Хлопці		10	9,70	97,00
	Всього		20		
Впрац	Дівчата		10	9,30	93,00
	Хлопці		10	11,70	117,00
	Всього		20		
ПсихСт	Дівчата		10	13,50	135,00
	Хлопці		10	7,50	75,00
	Всього		20		
СтВиснаж	Дівчата		10	9,50	95,00
	Хлопці		10	11,50	115,00
	Всього		20		
ВибірУваги	Дівчата		10	11,65	116,50
	Хлопці		10	9,35	93,50
	Всього		20		

Закінчення додатка В
ДОДАТОК В

Статистические критерии^а

	СтКонцт	Ефект	Впрац	ПсихСт	СтВисна ж	ВибірУваг и
U Манна-Уитни	42,000	42,000	38,000	20,000	40,000	38,500
W Уилкоксона	97,000	97,000	93,000	75,000	95,000	93,500
Z	-,612	-,687	-,925	-2,299	-1,453	-1,009
Асимп. знач. (двухстороння)	,540	,492	,355	,021	,146	,313
Точная знч. [2*(1- сторон. знач.)]	,579 ^b	,579 ^b	,393 ^b	,023 ^b	,481 ^b	,393 ^b

а. Группирующая переменная: ДівчатаХлопці

б. Не скорректировано на наличие связей.